

Crna Gora
VLADA CRNE GORE
Broj: 08-985
Podgorica, 10. maj 2016. godine

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ ПОДГОРИЦА			
Датум: 26.05.2016			
Срп. бр.	Број	Прилог	Вриједност
	5	CRNA GORA SKUPŠTINA CRNE GORE	
PRIMLJENO: 26. V 20 16 GOD.			
KLASIFIKACIONI BROJ: 23-3/16-2			
VEZA:			
EPA: 1098XXV			
SKRAĆENICA:		PRILOG:	

PREDSJEDNIKU SKUPŠTINE CRNE GORE

PODGORICA

Vlada Crne Gore, na sjednici od 21. aprila 2016. godine, utvrdila je **PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA PORODIČNOG ZAKONA**, koji Vam u prilogu dostavljamo radi stavljanja u proceduru Skupštine Crne Gore.

Za predstavnike Vlade koji će učestvovati u radu Skupštine i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga ovog zakona, određeni su **ZORAN PAŽIN**, ministar pravde i **MARIJANA LAKOVIĆ - DRAŠKOVIĆ**, generalna direktorica Direktorata za pravosuđe.

PREDSJEDNIK
Milo Đukanović, s. r.

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA PORODIČNOG ZAKONA

Član 1

U Porodičnom zakonu („Službeni list RCG“, broj 1/07) član 4 mijenja se i glasi:

„Članovi porodice dužni su da se uzajamno poštuju, pomažu i izdržavaju u skladu sa ovim zakonom.

Roditelji imaju jednaka prava i dužnosti prema svojoj djeci i odgovorni su za podizanje, vaspitanje i osposobljavanje djece za samostalan život, zaštitu njihovih interesa i dobrobiti.”

Član 2

Član 5 mijenja se i glasi:

„Dijete je svako lice do navršene 18 godine života.

Prava djeteta su nedjeljiva, uzajamno povezana i cjelovito se ostvaruju.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

Mjere kojima se zadire u porodični život dopuštene su samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbijediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite.

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno saraduju.”

Član 3

Poslije člana 5 dodaju se dva nova člana koji glase:

„Član 5a

Zabranjena je neposredna i posredna diskriminacija djeteta ili grupe djece, njihovih roditelja, usvojitelja, staratelja, hranitelja, članova porodice djeteta i djetetu bliskih lica, koja se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i na drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima djeteta, njegovih roditelja, staratelja, članova porodice i djetetu bliskih lica.

Ne smatraju se diskriminacijom posebne mjere koje se uvode radi postizanja pune ravnopravnosti, zaštite i napretka djece, odnosno grupe djece koja se nalaze u neravnopravnom položaju.

Član 5b

Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od:

- prava djeteta;
- mišljenja i želje djeteta;
- uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta,
- potrebe zaštite života i zdravlja djeteta;
- potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta;
- potrebe fizičkog, emocionalnog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta;
- prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi;
- potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine;

- kvaliteta odnosa koje je dijete uspostavilo sa roditeljima, članovima porodice ili drugim licima i neposrednih i dugoročnih posljedica održavanja tih odnosa;
- potrebe očuvanja porodičnih odnosa, a naročito odnosa sa braćom i sestrama;
- uticaja odvajanja od roditelja, drugih članova porodice, a naročito od braće i sestara;
- potrebe očuvanja ličnog i porodičnog identiteta;
- kulturne, nacionalne, etničke, vjerske i jezičke pripadnosti, odnosno porijekla djeteta; i
- drugih okolnosti i stanja koja mogu da utiču na dobrobit djeteta.”

Član 4

U članu 9 stav 2 mijenja se i glasi:
„Poslove starateljstva vrši organ starateljstva.”

Član 5

Poslije člana 9 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 9a

Dijete ne smije biti podvrgnuto tjelesnom kažnjavanju ili bilo kom drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Zabrana iz stava 1 ovog člana odnosi se na roditelje, staratelje i sva druga lica koja se o djetetu staraju ili dolaze u kontakt sa djetetom.

Lica iz stava 2 ovog člana dužna su da zaštite dijete od postupaka iz stava 1 ovog člana.”

Član 6

U članu 10 riječ „drugova” zamjenjuje se riječju “supružnika”.

Član 7

U članu 12 stav 1 zamjenjuje se sa dva nova stava koji glase:

„Zajednica života muškarca i žene koja traje najmanje tri godine (u daljem tekstu: vanbračna zajednica), izjednačena je sa bračnom zajednicom u pogledu prava na međusobno izdržavanje i drugih imovinsko-pravnih odnosa.

Ako je u vanbračnoj zajednici rođeno zajedničko dijete ili je nastavljena sklapanjem braka ta vanbračna zajednica je izjednačena sa bračnom u pogledu prava iz stava 1 ovog člana i prije isteka vremena od tri godine.“

Dosadašnji stav 2 postaje stav 3.

Član 8

Poslije člana 14 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 14a

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.“

Član 9

U članu 17, članu 31 stav 2, članu 32, članu 33 stav 1, članu 35 stav 1, članu 36 st. 1 i 2, čl. 39, 40, 41, 42, 43, 44, članu 45 st. 1 i 2, čl. 47, 49, 50, članu 51 stav 1, čl. 52, 53, 56, 57, članu 95 stav 2, članu 159 stav 3, članu 166 stav 1 tačka 2, članu 206, u **Sedmom dijelu** u nazivu poglavlja „**II. Izdržavanje bračnog druga**”, čl. 262, 263, 264, 266, 267, u **Osmom dijelu** u nazivu poglavlja „**1. Imovina bračnih drugova**”, čl. 285, 286, 287, 289, 290, 291, članu 292 st. 1 i 3, u nazivu poglavlja „**3. Dioba zajedničke imovine bračnih drugova**”, čl. 293, 294, članu 295 stav 2, čl. 296, 297, 298, u nazivu poglavlja „**4. Odgovornost bračnih drugova za dugove trećim licima**”, 299, 300, članu 301 st. 1 i 2, čl. 302, 303, 313, članu 322 st. 2 i 3, čl. 323, 324, 327, 329, 330, 331, 332, 333, 334, članu 338 stav 1, članu 341 st. 2, 3, 4 i 5 i članu 343 riječi: „bračni drug” u različitom padežu zamjenjuju se riječima: „bračni supružnik” u odgovarajućem padežu.

Član 10

U članu 22 stav 1 riječ „potpunim“ briše se.
St. 2 i 3 brišu se.

Član 11

U članu 24 stav 2, članu 125 stav 6, članu 230 stav 1, članu 252 stav 2 riječi: „maloljetno lice“ u različitom padežu zamjenjuju se riječju „dijete“ u odgovarajućem padežu.

Član 12

U članu 25 stav 1 riječi: „matičnih knjiga u opštini“ zamjenjuju se riječima: „matičnih registara vjenčanih“, a riječi: „matične knjige rođenih“ zamjenjuju se riječima: „matičnog registra rođenih“.

Član 13

U članu 27 stav 1 mijenja se i glasi:

„U slučaju iz člana 26 stav 2 ovog zakona, matičar donosi rješenje o odbijanju prijave za sklapanje braka, u roku od tri dana od dana usmenog saopštenja da nijesu ispunjeni uslovi za sklapanje braka.“

Član 14

Član 37 mijenja se i glasi:

„Sklopljeni brak matičar upisuje u matični registar vjenčanih u kojem se potpisuju bračni supružnici, odbornik skupštine opštine, svjedoci i matičar.“

Član 15

Član 38 mijenja se i glasi:

„Odmah po sklapanju braka, bračnim supružnicima se izdaje izvod iz matičnog registra vjenčanih.“

Član 16

U članu 48 stav 3 mijenja se i glasi:

„Ako je brak sklopljen između srodnika po tazbini između kojih je brak moguć samo po dozvoli suda, saglasno članu 23 stav 2 ovog zakona, sud kojem je podnijeta tužba za poništenje braka može dozvolu za sklapanje braka dati naknadno.“

Član 17

U članu 54 stav 1 riječi: „lice mlađe od 18 godina“ zamjenjuju se riječju „dijete“.

Poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:

„U slučaju iz stava 1 ovog člana, sud kojem je podnijeta tužba za poništenje braka može dozvolu za sklapanje braka dati naknadno.“

Član 18

U članu 55 stav 1 riječ „produžiti“ zamjenjuje se riječju „nastaviti“.

Član 19

U čl. 58, 97, članu 113 stav 1 i članu 118 stav 1 riječ „muž“ zamjenjuje se riječima: „bračni supružnik“.

Član 20

Naziv Trećeg dijela mijenja se i glasi: „**PRAVA DJETETA I ODNOSI RODITELJA I DJECE**“.

Član 21

U članu 59, članu 169 stav 1, članu 254 stav 1, članu 275, članu 345 stav 1, članu 368 st. 1, 2 i 3, članu 369 stav 1 i članu 370 stav 2 riječ „maloljetni” u različitom padežu briše se.

Član 22

U članu 61 stav 3 riječi: „koje je navršilo 15 godina života i” brišu se, a riječi: „matičnu knjigu rođenih” zamjenjuju se riječima: „matični registar rođenih”.

Poslije stava 3 dodaje se novi stav koji glasi:

„Dijete ima pravo da dobije obavještenja o svim važnim okolnostima u vezi sa roditeljima, članovima porodice i drugim bliskim licima, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.”

Član 23

Poslije člana 61 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 61a

Dijete ima pravo na život i razvoj u zdravoj i bezbjednoj životnoj i socijalnoj sredini.

Dostojanstvo djeteta je neprikosnovo i svi su dužni da ga poštuju i štite.

Svi su dužni da postupaju prema djetetu uz poštovanje njegove ličnosti i individualnosti.”

Član 24

U članu 62 poslije stava 4 dodaje se novi stav koji glasi:

„U slučaju spora u pogledu vršenja roditeljskog prava nad djetetom iz stava 4 ovog člana, sud donosi odluku u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.”

Član 25

U članu 63 st. 4 i 5 brišu se.

Član 26

Poslije člana 63 dodaju se dva nova člana koji glase:

„Član 63a

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi.

U slučaju spora u pogledu održavanja ličnih odnosa djeteta iz stava 1 ovog člana sa roditeljem sa kojim ne živi, sud je dužan da uredi način održavanja ličnih odnosa u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.

Prilikom preduzimanja procesnih radnji, sud će voditi računa da protek vremena ne dovede do štetnih posljedica po odnose između djeteta i roditelja koji ne živi sa djetetom.

Član 63b

Dijete ima pravo da održava lične odnose sa srođnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost, ako je to u njegovom najboljem interesu.

Srođnicima i drugim licima iz stava 1 ovog člana smatraju se braća i sestre, babe i djedovi, bivši hranitelji, raniji ili sadašnji bračni odnosno vanbračni supružnik roditelja i druga lica sa kojima dijete vezuje posebna bliskost.

Lica iz stava 2 ovog člana imaju pravo da sa djetetom održavaju lične odnose.

Način održavanja ličnih odnosa sporazumno određuju roditelji, dijete, ako je u stanju da shvati značaj sporazuma, i lica iz stava 2 ovog člana.

Ako se lica iz stava 2 ovog člana sama ne sporazumiju, mogu se radi postizanja sporazuma obratiti posredniku.

Ako se lica iz stava 2 ovog člana ne sporazumiju ni uz pomoć posrednika, način održavanja ličnih odnosa uređuje sud.

Tužbu za uređivanje načina održavanja ličnih odnosa mogu podnijeti dijete, roditelji i lica iz stava 2 ovog člana.

Prije donošenja odluke, sud je dužan da zatraži mišljenje organa starateljstva o tome da li je održavanje ličnih odnosa u najboljem interesu djeteta.

Ako podnosilac tužbe iz stava 7 ovog člana nije samo dijete, sud će omogućiti da dijete slobodno izrazi svoje mišljenje i uzeće ga u obzir, u skladu sa ovim zakonom.

Prilikom uređivanja načina održavanja ličnih odnosa sa djetetom koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje sud donosi odluku u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.”

Član 27

Član 64 mijenja se i glasi:

„Dijete ima pravo na najbolje moguće životne uslove za svoj pravilan i potpun fizički, psihički i emocionalni razvoj, u skladu sa svojim razvojnim potrebama.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, dijete koje je sposobno za rasuđivanje ima pravo na povjerljivo savjetovanje sa doktorom medicine i drugim stručnim licem.

Dijete ima pravo da bude informisano o stanju svog zdravlja, ako je to u njegovom najboljem interesu.“

Član 28

Član 66 mijenja se i glasi:

„Dijete može preduzimati pravne poslove uz prethodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno saglasnost organa starateljstva za pravne poslove iz člana 308 stav 2 ovog zakona.

Dijete koje je navršilo 15 godina života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.

Dijete može preduzimati i druge pravne poslove kad je to propisano zakonom.”

Član 29

Član 67 mijenja se i glasi:

„Dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja ga se tiču.

Roditelji, lica koja se o djetetu staraju, kao i sva druga lica koja odlučuju o pitanjima koja se tiču djeteta dužni su da djetetu omogućе da izrazi svoje mišljenje.

Lica iz stava 2 ovog člana dužna su da blagovremeno i na djetetu razumljiv način pruže sva obavještenja koja su djetetu potrebna da bi formiralo mišljenje i omogućiti mu da, ako to želi, slobodno izrazi svoje mišljenje.

Lica iz stava 2 ovog člana, prilikom odlučivanja o pitanjima koja se tiču djeteta, moraju mišljenju djeteta posvetiti dužnu pažnju, u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.

Zrelost djeteta procjenjuje se imajući u vidu stepen njegovog fizičkog, emotivnog, intelektualnog i socijalnog razvoja.“

Član 30

U članu 69 st. 1 i 2 mijenjaju se i glase:

„Roditeljsko staranje podrazumijeva odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, u svrhu zaštite i unapređenja ličnih i imovinskih prava i dobrobiti djeteta i obuhvata čuvanje, podizanje, vaspitanje, obrazovanje, zastupanje, izdržavanje, kao i upravljanje i raspolaganje imovinom djeteta.

Roditelji su dužni da roditeljsko staranje vrše u najboljem interesu djeteta, u skladu sa njegovim razvojnim potrebama i mogućnostima.”

Član 31

U članu 70 stav 1 poslije riječi „životu“ dodaju se zarez i riječ „razvoju“.

Stav 2 briše se.

Dosadašnji st. 3 i 4 postaju st. 2 i 3.

Član 32

U članu 72 poslije riječi „mogućnostima” tačka se zamjenjuje zarezom i dodaju riječi: „vodeći računa o sposobnostima i željama djeteta.”

Član 33

U članu 73 st. 1 i 2 mijenjaju se i glase:

„Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima van granica poslovne sposobnosti djeteta.

Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim sudskim i drugim postupcima u kojima dijete nije procesno sposobno.”

Član 34

Poslije člana 79 dodaje se novi član koji glasi:

“Član 79a

Roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo dužan je da omogući i podstiče održavanje ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem, srođnicima i licima sa kojima dijete vezuje posebna bliskost, ukoliko to nije ograničeno sudskom odlukom.

Roditelj koji sa djetetom održava lične odnose ne smije svojim ponašanjem ometati drugog roditelja u vršenju roditeljskog prava.“

Član 35

Član 83 briše se.

Član 36

Član 92 mijenja se i glasi:

„Roditeljsko pravo može se produžiti i poslije punoljetstva djeteta ako ono zbog smetnji i teškoća u razvoju, invaliditeta ili iz drugih razloga nije sposobno da se samo stara o svojoj ličnosti, pravima i interesima.“

Član 37

U članu 96, članu 100 st. 1 i 4, članu 101 stav 1, članu 105 stav 1, članu 116 stav 2, članu 142 st. 4 i 5, članu 351 stav 2 riječi: „matična knjiga” u različitom padežu zamjenjuju se riječima: „matični registar” u odgovarajućem padežu.

Član 38

U članu 117 stav 1 mijenja se i glasi:

„Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog u braku može osporiti očinstvo licu koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta, pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.“

Član 39

U članu 121 stav 2 briše se.

Član 40

U članu 127 stav 1 poslije tačke 4 dodaje se nova tačka koja glasi:

„5) je osuđeno za krivično djelo iz grupe krivičnih djela protiv života i tijela, protiv polne sobode i krivičnih djela protiv braka i porodice.“

U stavu 2 riječ „partnera” zamjenjuje se riječju „supružnika”.

Član 41

U članu 128 stav 2 briše se.

Član 42

U Četvrtom dijelu u poglavlju „II. USLOVI ZA ZASNIVANJE USVOJENJA” naziv potpoglavlja 2 mijenja se i glasi: „2) Posebni uslovi za usvojenje”.

Član 43

Član 131 mijenja se i glasi:

„Dijete se može usvojiti do navršene 18 godine života.

Blizanci i braća i sestre među kojima postoji emocionalna povezanost usvajaju se zajedno, a izuzetno mogu da budu usvojeni odvojeno ako ne postoji mogućnost da budu usvojeni zajedno i ako je to u njihovom najboljem interesu.“

Član 44

Član 132 mijenja se i glasi:

„Dijete mogu usvojiti bračni supružnici zajednički, kao i maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

Dijete mogu usvojiti i vanbračni supružnici koji žive u vanbračnoj zajednici, kao i vanbračni supružnik roditelja djeteta koje se usvaja ako sa roditeljem djeteta živi u vanbračnoj zajednici.

Izuzetno, ministar nadležan za poslove socijalnog staranja može dozvoliti usvojenje i licu koje samo živi ako za to postoje naročito opravdani razlozi i ako je to u najboljem interesu djeteta, u skladu sa ovim zakonom.“

Član 45

U Četvrtom dijelu u poglavlju „II. USLOVI ZA ZASNIVANJE USVOJENJA” potpoglavlje „3) Posebni uslovi za nepotpuno usvojenje” i čl. 133 i 134 brišu se.

Član 46

U Četvrtom dijelu naziv poglavlja IV mijenja se i glasi: „IV. PRAVA I DUŽNOSTI IZ USVOJENJA”.

Član 47

U članu 144 stav 1 riječi: „Potpunim usvojenjem” zamjenjuju se riječju „Usvojenjem”.

U stavu 2 riječi: „matičnu knjigu rođenih” zamjenjuju se riječima: „matični registar rođenih”.

Član 48

U članu 145 riječi: „Potpunim usvojenjem” zamjenjuju se riječju „Usvojenjem”.

Član 49

U članu 147 riječ „potpunog” briše se.

Član 50

U Četvrtom dijelu poglavlje „V. PRAVA I DUŽNOSTI IZ NEPOTPUNOG USVOJENJA” i čl. 148 i 149 brišu se.

Član 51

U Četvrtom dijelu poglavlje „VI. RASKID NEPOTPUNOG USVOJENJA” i čl. 150 do 153 brišu se.

Član 52

U članu 157 stav 2 riječi: „smetnjama u fizičkom i psihičkom razvoju” zamjenjuju se riječima: „smetnjama i teškoćama u razvoju”.

Član 53

U članu 161 stav 1 riječi: „ometeno u fizičkom i psihičkom razvoju” zamjenjuju se riječima: „sa smetnjama i teškoćama u razvoju”.

Član 54

U članu 162 stav 2 riječi: „posebnim potrebama” zamjenjuju se riječjima: „smetnjama i teškoćama u razvoju”.

Član 55

U članu 164 stav 3 mijenja se i glasi:

„Organ starateljstva dužan je da prije određivanja smještaja, pruži djetetu sve informacije u vezi porodičnog smještaja koje su potrebne da bi formiralo svoje mišljenje, da omogući djetetu da slobodno izrazi svoje mišljenje u vezi sa porodičnim smještajem i da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju u skladu sa njegovim uzrastom i zrelošću.”

Član 56

U članu 167 stav 1 riječi: „ometene u razvoju” zamjenjuju se riječima: „sa smetnjama i teškoćama u razvoju”.

Član 57

Član 175 briše se.

Član 58

U članu 190 poslije riječi: „svoje djelatnosti“ tačka se zamjenjuje zarezom i dodaju riječi: „ukoliko roditelji ne vrše savjesno roditeljsku dužnost.”

Član 59

U članu 265 stav 2 riječ „maloljetno” briše se, a riječi: „bračnog druga” zamjenjuju se riječima: „bračnog supružnika”.

Član 60

U članu 268 stav 1 poslije riječi „drugog” zarez se zamjenjuje tačkom, a riječi: „ako je zajednica života trajala duže vremena.” brišu se.

U stavu 3 riječi: „vanbračni drug” u različitom padežu zamjenjuju se riječima: „vanbračni supružnik” u odgovarajućem padežu.

Član 61

U članu 284 stav 1 riječi: „vanbračnog druga” zamjenjuju se riječima: „vanbračnog supružnika”.

Član 62

Član 288 mijenja se i glasi:

„Zajedničku imovinu sačinjava imovina koju su bračni supružnici stekli radom i po osnovu rada u toku trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine.

U zajedničku imovinu ulaze i prihodi od posebne imovine koji su ostvareni radom bračnih supružnika, imovina stečena korišćenjem prava intelektualne svojine, imovina stečena po osnovu osiguranja kao i igrom na sreću u toku trajanja bračne zajednice.”

Član 63

U članu 306 stav 1 riječi: „koja je trajala duže vremena” brišu se.

Član 64

U članu 310 riječi: „bračnim drugovima, odnosno vanbračnim drugovima” zamjenjuju se riječima: „bračnim, odnosno vanbračnim supružnicima”.

Član 65

Poslije člana 316 dodaju se dva nova člana koji glase:

“Član 316a

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sud će nastojati da se stranke sporazumiju.

Sud može uputiti roditelje da se obrate porodičnom savjetovaništu ili drugoj stručnoj instituciji ili stručnom licu odgovarajuće specijalističke profesije koje se bavi porodičnim pitanjima, ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta.

Pored obaveznog posredovanja iz člana 326 ovog zakona, sud može uputiti roditelje na posredovanje i u drugim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta.

Član 316b

Sud i svi učesnici u postupku dužni su da prema djetetu koje učestvuje u postupku postupaju sa posebnom pažnjom, vodeći računa o situaciji u kojoj se dijete nalazi, o njegovim potrebama i dobrobiti, uz puno poštovanje njegovog dostojanstva, ličnosti i individualnosti.

Informacije i savjeti pružaju se djetetu blagovremeno, na djetetu razumljiv način, prilagođen njegovom uzrastu i zrelosti.”

Član 66

U članu 317 poslije stava 5 dodaje se novi stav koji glasi:

„Odluka o predlogu za određivanje privremene mjere mora se donijeti u roku od tri dana.”

Član 67

Poslije člana 317 dodaje se 17 novih članova koji glase:

„Član 317a

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sud može po službenoj dužnosti odrediti jednu ili više privremenih mjera za zaštitu djeteta, ako ocijeni da je to potrebno radi blagovremene zaštite prava i interesa djeteta.

U pogledu uslova i postupka za određivanje privremenih mjera iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje.

Član 317b

Prilikom donošenja odluke koja se tiče djeteta, sud, uzimajući u obzir sve okolnosti i opravdane interese svih učesnika, vodi računa da odluka koju donosi u najvećoj mjeri doprinosi ostvarivanju najboljeg interesa djeteta.

Sud je dužan da u odluci navede sve činjenice i okolnosti koje su bile relevantne za procjenu najboljeg interesa djeteta, način na koji je sagledan njihov međusobni odnos, kao i procjenu mogućeg pozitivnog i negativnog uticaja odluke na dijete.

Ako se odluka razlikuje od mišljenja djeteta, obrazloženje mora da sadrži razloge zbog kojih mišljenje djeteta nije uvaženo, kao i razloge zbog kojih sud smatra da je najbolji interes djeteta imao prvenstven značaj.

Član 317v

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, sud može, ako ocijeni da to zahtijeva intenzitet konflikta između djeteta i roditelja ili između roditelja, postaviti djetetu lice za podršku, i to djetetu mlađem od 14 godina života bez njegove saglasnosti, a djetetu starijem od 14 godina života uz njegovu saglasnost.

Lice za podršku postavlja se sa liste lica za podršku koju utvrđuje organ državne uprave nadležan za poslove pravosuđa (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Član 317g

Lice za podršku može biti lice koje ispunjava sljedeće uslove, i to da:

- ima završene specijalističke studije VIII nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti socijalnog rada, psihologije, pedagogije, sociologije, defektologije ili specijalne pedagogije;
- ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci;
- ima praktična iskustva iz oblasti porodičnih odnosa;
- je uspješno završilo obuku za lica za podršku;
- nije osuđivano za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje poslova lica za podršku;
- se protiv njega ne vodi krivični postupak za krivično djelo za koje se preuzima krivično gonjenje po službenoj dužnosti; i
- mu nije izrečena mjera bezbjednosti zabrana obavljanja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

Izuzetno, Ministarstvo može izdati licencu i licu druge struke koje ima završene specijalističke studije VIII nivo kvalifikacije obrazovanja i koje ispunjava uslove iz stava 1 al. 2 do 6 ovog člana, ako utvrdi da to lice svojim praktičnim znanjem i iskustvom može uspješno obavljati poslove lica za podršku.

Obuku iz stava 1 alineja 4 ovog člana sprovodi Ministarstvo.

Provjeru stečenih znanja i vještina tokom obuke iz stava 1 alineja 4 ovog člana sprovodi komisija koju obrazuje Ministarstvo.

Uvjerenje o uspješno završenoj obuci iz stava 1 alineja 4 ovog člana, izdaje Ministarstvo.

Program obuke iz stava 1 alineja 4 ovog člana, način sprovođenja obuke, obrazac uvjerenja o uspješno završenoj obuci, sastav i način rada komisije iz stava 4 ovog člana, kao i provjeru stečenih znanja i vještina za lica za podršku, propisuje Ministarstvo.

Član 317d

Licu koje ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona izdaje se licenca za rad (u daljem tekstu: licenca).

Licencu izdaje Ministarstvo za vrijeme od pet godina i može se produžiti za isti period u skladu sa ovim zakonom.

Obrazac licence propisuje Ministarstvo.

Član 317đ

Zahtjev za izdavanje licence sa dokazima o ispunjavanju uslova iz člana 317g stav 1 ovog zakona, podnosi se Ministarstvu.

Ministarstvo utvrđuje da li podnosilac zahtjeva iz stava 1 ovog člana ispunjava uslove za izdavanje licence.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo odlučuje u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva.

Član 317e

Zahtjev za produženje licence, lice za podršku podnosi Ministarstvu najkasnije tri mjeseca prije isteka roka važenja licence.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo odlučuje u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva.

Prilikom odlučivanja o produženju licence, posebno će se cijeliti:

- mišljenje suda pred kojim je podnosilac zahtjeva postupao kao lice za podršku;
- broj postupaka u kojima je podnosilac zahtjeva učestvovao kao lice za podršku;
- pohađanje obuka na teme koje se odnose na rad sa djecom; i
- broj postupaka u kojima je kandidat odbio da postupa kao lice za podršku i razloge odbijanja.

Član 317ž

U slučaju da podnositelj zahtjeva ne ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona, Ministarstvo će donijeti odluku o odbijanju zahtjeva za izdavanje licence.

Ministarstvo može odbiti zahtjev za produženje licence, ako:

- utvrdi da je lice za podršku prestalo da ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona;
- sud da negativno mišljenje o radu podnosioca zahtjeva u predmetima u kojima je postupao kao lice za podršku;
- podnositelj zahtjeva nije pohađao obuke na teme koje se odnose na rad sa djecom bez opravdanog razloga; ili
- je podnositelj zahtjeva više puta odbio da postupi kao lice za podršku bez opravdanog razloga.

Član 317z

Licenca prestaje da važi:

- istekom vremena za koje je izdata;
 - na zahtjev lica za podršku;
 - ako se utvrdi da prilikom izdavanja licence, lice za podršku nije ispunjavalo uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona;
 - ako se utvrdi da lice za podršku prestane da ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona;
 - ako se utvrdi da lice za podršku ne izvršava obaveze propisane ovim zakonom.
- U slučajevima iz stava 1 al. 2, 3, 4 i 5 ovog člana, odlučuje Ministarstvo.

Član 317i

Zahtjev iz člana 317z stav 1 alineja 2 ovog zakona lice za podršku podnosi Ministarstvu.

U slučaju iz člana 317z stav 1 al. 3, 4 i 5 ovog zakona, inicijativu za utvrđivanje prestanka važenja licence može podnijeti državni tužilac, sudija, stranka u postupku ili drugo zainteresovano lice.

Obrazložena inicijativa iz stava 2 ovog člana podnosi se Ministarstvu.

Član 317j

Odluka kojom se odbija zahtjev za izdavanje, odnosno produženje licence i odluka kojom se utvrđuje da prestaje da važi licenca je konačna i protiv nje se može pokrenuti upravni spor.

Član 317k

Lice za podršku koje je dobilo licencu upisuje se u listu lica za podršku odmah nakon izdavanja licence.

Lice za podršku kome je prestala da važi licenca saglasno članu 317z ovog zakona, briše se sa liste lica za podršku odmah nakon prestanka važenja licence.

Lista lica za podršku objavljuje se na internet stranici Ministarstva i redovno se ažurira.

Član 317l

Ministarstvo dostavlja sudovima listu lica za podršku.

Lista lica za podršku iz stava 1 ovog člana sadrži podatke o imenu i prezimenu lica za podršku, adresi, broju telefona i e-mail adresi.

Lice za podršku je dužno da obavijesti Ministarstvo o promjeni podataka iz stava 2 ovog člana.

Član 317lj

Lice za podršku dužno je da se brižljivo i savjesno stara o ličnosti i interesima djeteta, da sa djetetom izgradi odnos povjerenja, upozna ga sa njegovim pravima, pruži informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka i pruži objašnjenja koja se tiču mogućih posljedica izražavanja mišljenja djeteta.

Lice za podršku dužno je da, uz saglasnost djeteta, sudu prenese njegovo mišljenje, da prisustvuje ročištu na kome se dijete saslušava odnosno neposredno iznosi mišljenje, kao i da djetetu objasni sadržinu odluke i njene posljedice.

Lice za podršku ima pravo uvida u spise predmeta, dostavljaju mu se svi podnesci i ovlašteno je da prisustvuje svim ročištima.

Prava i obaveze lica za podršku prestaju donošenjem pravosnažne sudske odluke.

Član 317m

Sud će razriješiti lice za podršku ako utvrdi da nesavjesno vrši svoju dužnost, da zloupotrebljava svoja ovlaštenja, da radom ugrožava interes djeteta ili ako smatra da bi za dijete bilo korisnije da mu se postavi drugo lice za podršku.

Član 317n

Lice za podršku ima pravo na naknadu stvarnih troškova i naknadu za rad, koji čine dio parničnih troškova.

Visinu naknade za rad lica za podršku utvrđuje Ministarstvo pravde, uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore.

Član 317nj

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sud je dužan da omogući djetetu da izrazi svoje mišljenje, ako dijete to želi.

Sud neće utvrđivati mišljenje djeteta samo ako za to postoje naročito opravdani razlozi, koji se u odluci moraju obrazložiti.

Na zahtjev suda mišljenje djeteta utvrdiće i prenijeti sudu lice za podršku iz člana 317v ovog zakona ili organ starateljstva, pod uslovom da nije pokrenuo postupak u kome se utvrđuje mišljenje djeteta, ako sud ocijeni da je takav način izražavanja mišljenja u najboljem interesu djeteta, imajući u vidu njegovu zrelost, sposobnost za rasuđivanje, zdravstveno stanje, moguće uticaje na dijete i druge okolnosti.

Dijete starije od deset godina života može izraziti mišljenje neposredno pred sudom, u prisustvu lica za podršku, odnosno lica koje samo dijete izabere, ako lice za podršku nije postavljeno.

Sud je dužan da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju, u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.”

Član 68

Poslije člana 321 dodaje se novi član koji glasi:

“Član 321a

Odredbe čl. 317a do 317nj ovog zakona, shodno se primjenjuju u upravnom postupku kad se odlučuje o pravima djeteta.”

Član 69

U članu 326 stav 1 poslije riječi: „ovim zakonom” tačka se zamjenjuje zarezom i dodaju riječi: „osim u slučajevima kad postoje okolnosti koje ukazuju na postojanje bilo kojeg oblika nasilja u porodici.”

U stavu 2 riječi: „bračnih drugova” zamjenjuju se riječima: „bračnih supružnika”.

U stavu 3 riječi: „bračni drugovi” zamjenjuju se riječima: „bračni supružnici”.

Član 70

U članu 328 stav 1 riječi: „bračne drugove” zamjenjuju se riječima: „bračne supružnike”.

Član 71

U članu 336 riječi: „bračni drugovi” zamjenjuju se riječima: „bračni supružnici”, a riječ „maloljetnu” briše se.

Član 72

U članu 337 stav 1 riječi: „skopčano s“ zamjenjuju se riječima: „povezano sa“.

Član 73

U članu 340 stav 1 riječi: „bračnih drugova“ zamjenjuju se riječima: „bračnih supružnika“, a riječ „maloljetne“ briše se.

U stavu 2 riječi: „bračnih drugova“ zamjenjuju se riječima: „bračnih supružnika“, a riječi: „maloljetne ili nesposobne djece“ riječima: „djece, a naročito djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju“.

Član 74

U **Devetom dijelu** naziv poglavlja 4 mijenja se i glasi: „**4. Postupak u sporovima za zaštitu prava djeteta i u sporovima za vršenje roditeljskog prava**“.

Član 75

U članu 353 poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

“U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava predujam za troškove izvođenja dokaza koje je predložilo dijete isplaćuje se iz sredstava suda. Ovi troškovi čine dio parničnih troškova.“

Član 76

U članu 357 stav 2 poslije riječi: “stranka nije” dodaje se riječ “pravno”.

Poslije stava 2 dodaje se pet novih stavova koji glase:

“Privremeni zastupnik postavlja se iz reda advokata, sa liste advokata koji su prošli obuku za zastupanje djece u postupcima iz porodično-pravnih odnosa, koju sprovodi Ministarstvo.

Listu iz stava 3 ovog člana, utvrđuje Ministarstvo i dostavlja je sudovima.

Uvjerenje o završenoj obuci iz stava 3 ovog člana izdaje Ministarstvo.

Program obuke iz stava 3 ovog člana, način sprovođenja obuke i obrazac uvjerenja o završenoj obuci, propisuje Ministarstvo.

Troškovi zastupanja djeteta od strane privremenog zastupnika čine dio parničnih troškova.”

Dosadašnji stav 3 postaje stav 8.

Član 77

U članu 358 stav 1 riječ “on” briše se, a poslije riječi: “sopstveno mišljenje,” dodaju se riječi: “a djetetu nije postavljeno lice za podršku.”

Član 78

U članu 363 poslije stava 3 dodaje se novi stav koji glasi:

„Prilikom donošenja odluke o vršenju roditeljskog prava i načinu održavanja ličnih odnosa sa drugim roditeljem, sud vodi računa o tome da ostvarivanje roditeljskog prava i održavanje ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem ne ugrožava bezbjednost djeteta ili žrtve.“

Član 79

U članu 376 stav 1 riječi: „Zakona o izvršnom postupku“ zamjenjuju se riječima: „zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje“.

Član 80

Poslije člana 380 dodaju se dva nova člana koji glase:

„Član 380a

U predmetima koji se vode kod suda, odnosno organa starateljstva u kojima do dana početka primjene ovog zakona nije donesena odluka primjenjivaće se odredbe ovog zakona.

Član 380b

Ako je do dana početka primjene ovog zakona donesena prvostepena odluka kojom se postupak pred prvostepenim sudom, organom starateljstva ili drugim organom završava, dalji postupak nastaviće se po propisima koji su važili do dana početka primjene ovog zakona.

Ako poslije početka primjene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1 ovog člana, dalji postupak sprovede se po odredbama ovog zakona.”

Član 81

Poslije člana 381 dodaju se dva nova člana koji glase:

„Član 381a

Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 381b

Listu lica za podršku iz člana 317v stav 2 ovog zakona i listu advokata koji su prošli obuku za zastupanje djece u postupcima iz porodično-pravnih odnosa iz člana 357 stav 4 ovog zakona, Ministarstvo će utvrditi i dostaviti sudovima u roku od tri mjeseca od dana početka primjene ovog zakona.”

Član 82

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“, a primjenjivaće se nakon devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona sadržan je u članu 16 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da se zakonom u skladu sa Ustavom uređuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje, nadležnost i postupak pred organima javne vlasti, ako je to neophodno za njihovo funkcionisanje, kao i druga pitanja od interesa za državu.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Crna Gora je 2007 godine temeljno reformisala normativni okvir porodičnopravnih odnosa, nastojeći da uvaži promjene do kojih je došlo u ovoj važnoj oblasti društvenih odnosa i uspostavi sistem koji je kompatibilan savremenim evropskim standardima, uz puno poštovanje ljudskih prava, a posebno prava djeteta.

Dosadašnja primjena Porodičnog zakona ("Službeni list RCG", broj 1/07), pokazala je da pojedina zakonska rješenja nijesu u potpunosti usklađena sa savremenim konceptom prava djeteta i međunarodnim standardima u ovoj oblasti i da elementi paternalističkog odnosa prema djeci nijesu u potpunosti eliminisani iz normativnog sistema. Pokazalo se, takođe, da pojedini rukovodni principi, kao što je princip najboljeg interesa djeteta, nijesu na zadovoljavajući način operacionalizovani i konkretizovani, tako da je u praksi njihova primjena otežana. Jedan od nedostataka zakona ogleda se i u nepostojanju izričite zabrane diskriminacije djece u sferi porodičnopravne zaštite, iako je zabrana diskriminacije ustavni princip, shodno čemu postoji potreba da se ovaj princip ugradi u zakon.

S druge strane, analiza je pokazala i da pojedina zakonska rješenja nijesu u potpunosti kompatibilna, što izaziva teškoće u tumačenju i primjeni zakona. Osim toga, u praksi je uočeno da su u normativnom uobličavanju postupaka za zaštitu pojedinih prava učinjeni izvjesni propusti, jer su neke procesne situacije ostale neregulisane, a pojedine procesne norme nijesu zadovoljavajućeg kvaliteta, jer ne pružaju jasnu instrukciju o načinu postupanja suda i drugih procesnih subjekata. Postojeća rješenja nijesu u potpunosti usklađena sa standardima pravičnog suđenja, utvrđenim Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i praksom Evropskog suda za ljudska prava, imajući u vidu da pravo na pristup pravdi i pravično suđenje pripada i djeci, u svim njegovim komponentama. Takav zaključak proizlazi i iz analize postojećih zakonskih rješenja sa aspekta standarda i koncepta pravosuđa po mjeri djeteta, čije je elemente neophodno ugraditi i u sistem građanskog pravosuđa.

Imajući u vidu ovakvo stanje i iskustva stečena tokom osmogodišnje primjene Porodičnog zakona, bilo je potrebno pristupiti izmjenama i dopunama Porodičnog zakona u cilju njegovog potpunog usklađivanja sa savremenim međunarodnim standardima i otklanjanja normativne slabosti koje u praksi otežavaju njegovu primjenu i predstavljaju prepreku za pružanje efikasne i djelotvorne porodičnopravne zaštite povrijeđenim i ugroženim pravima članova porodice, a posebno djece.

Pored toga, razlog zbog kojeg se pristupilo izmjenama i dopunama Porodičnog zakona jeste i njegovo usklađivanje sa Direktivom Savjeta 2003/86/EZ od 22. septembra 2003 godine o pravu na spajanje porodice, u dijelu propisivanja trajanja vanbračne zajednice.

Normativne intervencije koje se predlažu u domenu prava djeteta bazirane su na Zaključnim opservacijama Komiteta za prava djeteta od 1. oktobra 2010 godine, koje je Komitet uputio Crnoj Gori nakon razmatranja njenog Inicijalnog izvještaja CRC/C/MNE/1, posebno onim koje se odnose na usklađivanje zakonodavstva sa principima i odredbama Konvencije i potpunim uključivanjem Konvencije u važeće zakone, uključujući i preporuke koje se odnose na sprječavanje svih oblika diskriminacije djece.

Osim toga, predložene izmjene i dopune u oblasti prava djeteta oslanjaju se i na standarde utvrđene Smjernicama Komiteta ministara Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djeteta od 17. novembra 2010 godine, revidirana verzija od 31. maja 2011 (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice, Committee of Ministers on 17 November 2010).

Izmjene koje se tiču usvojenja oslanjaju se na standarde utvrđene revidiranom Evropskom konvencijom o usvajanju djece, 2008, CETS br. 202 (European Convention on the Adoption of Children (Revised) on 27 November 2008).

Prilikom kreiranja novih rješenja uzeti su u obzir i Zaključni stavovi Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW) od 6. oktobra 2011 godine, koje je Komitet uputio Crnoj Gori nakon što je razmotrio njen Inicijalni izvještaj CEDAW/C/MNE/1. Posebno je uzeta u obzir i preporuka koja se odnosi na adekvatno regulisanje djebe zajedničke imovine supružnika.

Isto tako, nova zakonska rješenja usklađena su sa Preporukom Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope 1798 (2007) o poštovanju načela rodne ravnopravnosti u građanskom pravu (Recommendation 1798 (2007) Respect for the principle of gender equality in civil law), posebno u dijelu koji se odnosi na imovinske odnose, roditeljska prava i korišćenje porodičnog doma.

III. USAGLAŠENOST SA PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona usaglašen je sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i sa stavovima koje je u svojoj dugogodišnjoj praksi izgradio Evropski sud za ljudska prava odlučujući u postupcima za zaštitu prava na poštovanje porodičnog života (čl. 8. Evropske konvencije) i prava na pravično suđenje (čl. 6. Evropske konvencije). Predložena rešenja usaglašena su i sa Poveljom o osnovnim pravima EU (Charter of fundamental rights of the European Union, 2000/C 364/01), koja je sastavni dio Lisabonskog ugovora (2007/C/306/01), kojim je u članu 3 propisano da je promocija prava djeteta jedan od osnovnih prioriteta unutrašnjih i spoljnih poslova EU, kao i sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici-Istanbulskom konvencijom, koja u svom članu 48 izričito zabranjuje proces obaveznog alternativnog rješavanja sporova u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćene Konvencijom. Takođe, Nacrt zakona je usklađen sa Direktivom Savjeta 2003/86/EZ od 22. septembra 2003 godine o pravu na spajanje porodice, u dijelu propisivanja trajanja vanbračne zajednice, kao i sa Direktivom o nekim aspektima posredovanja u građanskim i privrednim stvarima iz 2008 godine.

Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona usaglašen je i sa principima Komisije za evropsko porodično pravo (Commission on European Family Law) koji se odnose na roditeljsku odgovornost (Principles on Parental Responsibilities) iz 2007 godine, posebno u dijelu koji se odnosi na najbolji interes djeteta, autonomiju djeteta, zabranu diskriminacije djeteta, pravo djeteta da bude saslušano, kao i na konflikt interesa.

U konačnom, Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona usaglašen je i sa opštim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima, sa Konvencijom o pravima djeteta, kao i sa opštim komentarima Komiteta za prava djeteta, a posebno sa Opštim komentarom br. 8 koji se odnosi na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i ostalih okrutnih i ponižavajućih oblika kažnjavanja, CRC/C/GC/8 od 2 marta 2007 (General comment no. 8 (2006) The right of the child to protection from corporal punishment and other cruel or degrading forms of punishment (arts. 19; 28, para. 2; and 37, inter alia), Opštim komentarom br. 12 koji se odnosi na pravo djeteta da bude saslušano, UN, OCRC/C/GC/12, od 20. jula 2009 (General Comment NO. 12 (2009) The right of the child to be heard) i najnovijim Opštim komentarom br. 14 (2013) koji se odnosi na pravo djeteta da njegovi ili njeni interesi budu od prvenstvenog značaja (čl. 3, stav 1) - General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) CRC/C/GC/14, on 29 May 2013 godine.

IV. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona ne unosi izmjene u sistematizaciju zakona, ali je redosljed nekoliko odredbi izmenjen.

U pogledu naziva pojedinih djelova zakona, izvršena je samo jedna dopuna, i to u naslovu Trećeg dijela koji u važećem zakonu glasi "Odnosi roditelja i djece", tako što je predloženo da naslov glasi "Prava djeteta i odnosi roditelja i djece". Ova izmjena izvršena je u cilju apostrofiranja prava djeteta i promocije koncepta autonomije djeteta kao subjekta porodičnih odnosa.

I OSNOVNE ODREDBE (čl.1 do 14)

Predložene su izmjene i dopune nekoliko osnovnih odredbi Porodičnog zakona.

Prije svega, predložena je izmijenjena člana 4 koja se odnosi na međusobna prava i dužnosti roditelja i djece, kako bi se eliminisala nota paternalizma koja je najvidljivija u pravilu kojim je propisana dužnost djece da se prema roditeljima "odnose sa poštovanjem". Saglasno tome, najprije je u stavu 1 člana 4 naglašeno da su svi članovi porodice dužni da se uzajamno poštuju i pomažu jedni drugima, a u stavu 2 apostrofirana je zajednička odgovornost roditelja za podizanje, vaspitanje i osposobljavanje djece za samostalan život i zaštita njihovih interesa i dobrobiti.

Izmijenjen je i član 5 koji se odnosi na princip najboljeg interesa djeteta i dužnost države da poštuje i unapređuje prava djeteta. Najprije je u stavu 1 data definicija djeteta u skladu sa definicijom djeteta sadržanom u članu 1 Konvencije o pravima djeteta, koja je, prema važećim propisima, posredno izvedena iz pravila da se punoljetstvo stiče sa navršениh 18 godina. S obzirom da ne postoji opšti zakon o pravima djeteta koji bi definisao pojam djeteta i da različiti zakoni koriste različite termine za označavanje djece, korisno je da Porodični zakon sadrži definiciju djeteta.

U skladu sa holističkim principom o domenu prava djeteta, u stavu 2 propisano da su prava djeteta nedjeljiva, uzajamno povezana i da se cjelovito ostvaruju. Princip najboljeg interesa djeteta isključen je iz ovog člana i njemu je posvećen poseban član 5b. Odredba iz stava 3 koji se odnosi na dužnost države u odnosu na prava djeteta, dopunjena je time što je izričito propisana dužnost države da preduzima sve potrebne mjere i za zaštitu djeteta od diskriminacije, a ne samo od zanemarivanja, zlostavljanja i eksploatacije, kako je to važećim zakonom propisano. U cilju što efikasnije zaštite djeteta, u stavu 4 izričito je propisana dužnost svakoga da obavijesti organ starateljstva o povredi prava djeteta za koju sazna. U stavu 5 sadržana je nova odredba koja promovise princip srazmjernosti u ograničavanju prava u domenu porodičnog života, koji je jedan od opštih i osnovnih načela ljudskih prava. Saglasno tome, propisano je da su mjere kojima se zadire u porodični život dozvoljene samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječije zaštite. Stav 6 propisuje dužnost saradnje svih subjekata koji učestvuju u ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta.

Novi član 5a sadrži odredbe koje se odnose na princip nediskriminacije i ostvarivanje jednakih mogućnosti za svu djecu. U stavu 1 sadržana je antidiskriminaciona klauzula o zabrani svih oblika neposredne i posredne diskriminacije djeteta po bilo kom stvarnom ili pretpostavljenom ličnom svojstvu samog djeteta, njegovih roditelja, staratelja, članova porodice i djetetu bliskih lica. Stav 2 sadrži pravilo o odstupanju od načela jednakosti, do koga može doći u slučaju preduzimanja posebnih mjera koje se uvode radi postizanja pune ravnopravnosti, zaštite i napretka djece, odnosno grupe djece koja se nalaze u neravnopravnom položaju. Posebne mjere su osnovni instrument politike jednakih mogućnosti za svu djecu, koju je država dužna da vodi.

Novi član 5b u cjelini je posvećen principu najboljeg interesa djeteta. Ovaj princip je i sada ugrađen u zakonski tekst, kao jedan od osnovnih principa u oblasti prava djece. Konvencija o pravima djeteta garantuje pravo djetetu da njegovi/njeni najbolji interesi budu od prvenstvenog značaja i da se procjenjuju i uzimaju u obzir prilikom sprovođenja svih aktivnosti i donošenja svih odluka koje se tiču djeteta, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi. Ovo pravo je jedno od fundamentalnih vrijednosti Konvencije o pravima djeteta i jedan od četiri opšta principa Konvencije, koja su značajna za tumačenje i primjenu svih prava djeteta. Imajući u vidu da u praksi postoje velike teškoće u procjeni i utvrđivanju najboljeg interesa djeteta, u stavu 2 člana 5b dati su osnovni elementi koje treba uzeti u obzir prilikom procjene najboljih interesa djeteta. Elementi za procjenu utvrđeni su imajući u vidu

stavove Komiteta za prava djeteta, izražene u pomenutom Opštem komentaru br. 14 (2013) o pravu djeteta da njegovi ili njeni interesi budu od prvenstvenog značaja (čl. 3, stav 1).

Novinu predstavljaju i odredbe koje se odnose na fizičko kažnjavanje djeteta ili bilo koje drugo okrutno, nelumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. U članu 9a izričito je propisano da dijete ne smije biti izloženo ovakvim postupanjima, jer se istima povređuje fizički i moralni integritet djeteta. Zabrana se odnosi na roditelje, staratelje, ali i sva druga lica koja se o djetetu staraju ili dolaze u kontakt sa djetetom, što je propisano u stavu 2, dok je u stavu 3 propisana dužnost tih lica da zaštite dijete od takvih postupaka. Treba imati u vidu da važeći Porodični zakon već sadrži odredbu kojom je propisano da roditelji ne smiju podvrgavati dijete ponižavajućim postupcima i kaznama koje vrijeđaju ljudsko dostojanstvo djeteta i dužni su da dijete štite od takvih postupaka drugih lica (član 70 stav 2). Sada su sva pravila o zabrani fizičkog kažnjavanja precizirana i proširena i na druga lica.

Polazište u uređenju ovakvog zakonskog rješenja predstavlja pomenuti Opšti komentar br. 8 Komiteta za prava djeteta o zaštiti od tjelesnog kažnjavanja i ostalih okrutnih i ponižavajućih oblika kažnjavanja, iz kojeg proizilazi da fizičko kažnjavanje djece predstavlja povredu prava djece na poštovanje njihovog fizičkog integriteta, ljudskog dostojanstva i jednaku zaštitu pred zakonom, da u mnogim slučajevima može da ugrozi dječija prava na obrazovanje, razvoj, zdravlje, pa čak i njihovo pravo na život, da može ozbiljno da naudi djeci u fizičkom i psihičkom smislu, da uči djecu da je nasilje prihvatljiva i odgovarajuća strategija za razrešavanje sukoba, da nije djelotvorno kao sredstvo disciplinovanja, te da postoje pozitivni načini da se djeca nauče, koriguju ili disciplinuju, a koji su bolji za razvoj djece ili koji doprinose izgradnji odnosa na osnovu poverenja i uzajamnog poštovanja. Prilikom koncipiranja odredbi uzeta su u obzir i brojna rješenja iz uporednog prava, koja se razlikuju u pogledu načina formulacije zabrane fizičkog kažnjavanja, ali svakako slijede isti cilj.

Izmijenjenim stavom 1 člana 12 određeno je da je vanbračna zajednica zajednica života muškarca i žene koja traje najmanje tri godine odnosno kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka, te da je ista izjednačena sa bračnom zajednicom u pogledu prava na međusobno izdržavanje i drugih imovinskopravnih odnosa. Ovo sa razloga što Porodičnim zakonom nije određena dužina trajanja zajednice života muškarca i žene, niti drugi uslovi koji moraju biti ispunjeni da bi se ista smatrala vanbračnom zajednicom, što je ostavljalo prostor za različito tumačenje prilikom odlučivanjima o zahtjevima vanbračnih drugova.

Dopunom člana 54 određeno je da sud kojem je podnijeta tužba za poništenje braka koji je bez dozvole nadležnog organa zaključilo dijete, može dozvolu za sklapanje braka dati naknadno.

II PRAVA DJETETA (čl.60a do 68)

U odjeljku posvećenom pravima djeteta unijeto je nekoliko novih odredbi.

U članu 61 koji reguliše pravo djeteta da zna svoje porijeklo unijeta je nova odredba kojom je predviđeno pravo djeteta da dobije obavještenja o svim važnim okolnostima u vezi sa roditeljima, članovima porodice i drugim bliskim licima, izuzev ako je to suprotno njegovim najboljim interesima.

Prije svega, u novom članu 61a propisana su prava koja garantuje Konvencija o pravima djeteta: pravo na život i razvoj u zdravoj i bezbednoj životnoj i socijalnoj sredini, pravo na poštovanje i zaštitu dostojanstva, koje je neprikosnoveno, kao i pravo djeteta na poštovanje njegove ličnosti i individualnosti. Ova bazična prava djeteta predstavljaju svojevrsne rukovodne principe ne samo za roditelje, već i za sve koji se o djetetu staraju i dolaze sa njim u kontakt.

Dopunom člana 62 Porodičnog zakona djetetu starijem od 15 godina i sposobnom za rasuđivanje priznato je pravo da odluči sa kojim će roditeljem da živi. Dometi ovog prava nijesu sasvim jasni, pa je zato predviđen način postupanja suda kada postoji spor o vršenju roditeljskog prava, a radi se o djetetu koje je navršilo 15 godina i sposobno je za rasuđivanje. Propisano je da u tom slučaju sud donosi odluku u skladu sa željom djeteta, izuzev ako to nije u suprotnosti sa njegovim najboljim interesom, što je sud, saglasno članu 317b, dužan detaljno da obrazloži.

Slično zakonsko rješenje propisano je i u pogledu ostvarivanja prava djeteta starijeg od 15 godina i sposobnog za rasuđivanje da odluči o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi (član 63a). U slučaju spora u pogledu održavanja ličnih odnosa djeteta koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje sa roditeljem sa kojim ne živi, sud će prilikom preduzimanja procesnih radnji voditi računa da protek vremena ne dovede do štetnih posljedica po odnose između djeteta i roditelja koji ne živi sa njim. Razlog za uvođenje ove odredbe jeste sprječavanje nastanka

situacije da dugo trajanje postupka dovede do trajnog poremećaja odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi, zbog njihove razdvojenosti u dužem vremenu.

Novim odredbama člana 63b djetetu je priznato pravo na održavanje ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost i regulisan je način ostvarivanja i zaštite ovog prava. U stavu 1 izričito je priznato navedeno pravo djeteta, dok je u stavu 2 utvrđen krug trećih lica sa kojima dijete ima pravo da održava lične odnose. To su braća i sestre, babe i djedovi, bivši hranitelji, raniji ili sadašnji bračni odnosno vanbračni supružnik roditelja i druga lica sa kojima dijete vezuje posebna bliskost. Svim ovim licima je, u stavu 3, priznato pravo da sa djetetom održavaju lične odnose. U stavu 4 propisano je da način održavanja ličnih odnosa sporazumno određuju roditelji, dijete, ako je u stanju da shvati značaj sporazuma, i srodnici i druga lica sa kojima dijete vezuje posebna bliskost, pri čemu sporazum mora biti u najboljem interesu djeteta. Za slučaj da ne postignu sporazum, navedena lica mogu se obratiti posredniku, kako bi uz njegovu pomoć pokušali da postignu sporazum. Sudska zaštita prava na održavanje ličnog odnosa djeteta i trećeg lica ostvaruje se u parničnom postupku. Aktivna procesna legitimacija priznata je samom djetetu, roditeljima, kao i srodnicima i drugim licima sa kojima dijete vezuje posebna bliskost. Prije donošenja odluke sud je dužan da pribavi mišljenje organa starateljstva o tome da li je održavanje ličnih odnosa u najboljem interesu djeteta i da utvrdi mišljenje djeteta, a ako se radi o djetetu koje je starije od 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, odluka suda mora biti u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.

Odredbe koje se odnose na prava djeteta u domenu zdravstvene zaštite, sadržane u članu 64 preformulisane su na način da se u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite djeteta koje je sposobno za rasuđivanje istom priznaje pravo na povjerljivo savjetovanje sa doktorom medicine i drugim stručnim licem, kao i pravo da bude informisano o stanju svog zdravlja, ako je to u njegovom najboljem interesu. Propisivanjem ovakvog pravila ojačava se pozicija djeteta kao autonomnog subjekta i stvaraju uslovi da djeca, nesputana u strahu od roditelja, blagovremeno zatraže zdravstveni savjet i pomoć, što doprinosi očuvanju njihovog zdravlja.

Važeći zakon u članu 64 stav 2 propisuje da dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata. S obzirom da pravo na informisani pristanak pacijenta detaljno regulišu novi zdravstveni propisi, ova odredba je izostavljena.

Iz člana 66 uklonjena je starosna granica od koje zavisi preduzimanje pravnih poslova od strane djeteta uz predhodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno organa starateljstva. Ovo sa razloga što je za preduzimanje navedenih poslova svakako potrebna saglasnost roditelja odnosno organa starateljstva, pa postavljanje starosne granice u takvom slučaju nije nužno.

Odredbe sadržane u članu 67, koji je u cjelini posvećen pravu djeteta na slobodno izražavanje mišljenja, prekomponovane su na način koji ih čini opštim i opšteobavezujućim. Saglasno tome, iz ovog člana izostavljene su odredbe koje se odnose na ostvarivanje prava djeteta na slobodno izražavanje mišljenje u sudskim i upravnim postupcima i one su unijete u dio zakona koji se odnosi na postupke iz porodičnopravnih odnosa.

U tom pravcu, u 67 stav 1 djetetu je priznato pravo da izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja ga se tiču. Ovakvo pravilo izraz je uvažavanja činjenice da je pravo djeteta na slobodno izražavanje mišljenja jedno od onih posebnih individualnih prava djeteta čije garantovanje i praktično ostvarivanje potvrđuju spremnost društva da djetetu prizna status autonomnog pravnog subjekta, s tim što je riječ i o participativnom pravu djeteta koje je od krucijalnog značaja za ostvarivanje njegovog pravnog subjektiviteta, što je Komitet za prava djeteta u više navrata konstatovao. Korelativna ovom pravu djeteta jeste dužnost roditelja i svih lica koja se o djetetu staraju i odlučuju o pitanjima koja se tiču djeteta da djetetu omoguće da izrazi svoje mišljenje, a koja dužnost je izričito propisana u stavu 2. U stavu 3 propisana je dužnost ovih lica da blagovremeno i na djetetu razumljiv način pruže sva obaveštenja koja su djetetu potrebna da bi formiralo mišljenje i da mu omoguće da, ako to želi, slobodno izrazi svoje mišljenje. Na taj način naglašena je obaveza roditelja i svih drugih lica, organa i službi da preduzmu mjere kako bi dijete formiralo i izrazilo svoje mišljenje. Imajući u vidu domaći socio-kulturni milje, u kome dominiraju tradicionalni patrijarhalni zaštitnički obrasci ponašanja prema djetetu, bilo je neophodno da se upućujućim normama bliže razradi pravo na slobodno izražavanje mišljenja djeteta, kada se ono ostvaruje u porodičnoj sredini, školskim, zdravstvenim, socijalnim i drugim ustanovama, jer se na taj način mijenja odnos prema djetetu u pravcu njegove veće autonomije

i uvažavanja djeteta kao ravnopravnog partnera u društvenim odnosima. Istovremeno, jasno je apostrofirano da dijete ima pravo, ali ne i dužnost da izrazi svoje mišljenje, što je takođe izraz potrebe da se uvaži autonomija djeteta.

Jedna od važnih novina ogleđa se i u tome što je propisana dužnost svih, uključujući i roditelje, da prilikom odlučivanja o pitanjima koja se tiču djeteta moraju mišljenju djeteta posvetiti dužnu pažnju, u skladu sa godinama i zrelošću djeteta, pri čemu je data jasna instrukcija da zrelost djeteta procjenjuju imajući u vidu stepen njegovog fizičkog, emotivnog, intelektualnog i socijalnog razvoja. U koncipiranju ovih pravila izbjegnuta je zamka postavljanja uzrasnih granica, imajući u vidu da je dijete, kako istraživanja pokazuju, sposobno da oblikuje mišljenje od najranijeg doba, čak i kada nije u stanju da ga verbalno izrazi. Saglasno tome, potrebno je uvažiti i poštovati i neverbalne oblike komunikacije, koji obuhvataju igru, govor tijela, izraze lica i crtanje i slikanje, kojima i veoma mala djeca pokazuju razumijevanje, izbore i sklonosti. S druge strane, pošlo se od pretpostavke da je dijete sposobno da oblikuje mišljenje i da nije dužnost djeteta da tu sposobnost dokazuje, što je i stav Komiteta za prava djeteta.

III RODITELJSKO STARANJE (čl.69 do 75)

U odjeljku posvećenom roditeljskom staranju redefinisana su pravila o zastupanju djeteta od strane roditelja, sadržana u članu 73 Porodičnog zakona.

Važećim Porodičnim zakonom zastupanje djeteta od strane roditelja, kao jedna važna komponenta roditeljskog prava, regulisano je tako što je zakon predvidio da roditelji mogu da se jave kao zakonski zastupnici djeteta i kao njegovi voljni zastupnici (punomoćnici). U članu 73 stav 1 propisano je da "Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima i u svim postupcima izvan granica poslovne i procesne sposobnosti djeteta (zakonsko zastupanje), dok je u stavu 2 propisano da "roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima i u svim postupcima u granicama poslovne i procesne sposobnosti djeteta, osim ako nije drukčije određeno zakonom (voljno zastupanje)". Roditelji, dakle, imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete i kao zakonski i kao voljni zastupnici, pri čemu, kao voljni zastupnici, ne crpe ovlašćenje za zastupanje iz volje samog djeteta, već iz samog zakona. Ovako regulisano, voljno zastupanje djeteta problematično je ne samo zašto što je teorijski i koncepcijski pogrešno postavljeno, već i zato što ono negira poslovni i procesni kapacitet djeteta, koji mu sam zakon priznaje. S druge strane, ovakva pravila otvaraju čitav niz spornih pitanja i dilema, koja u praksi izazvaju priličnu konfuziju. Imajući u vidu sve ove činjenice, pravila o zastupanju djeteta od strane roditelja pretrpjela su izmjene i usklađena su sa pravilima o poslovnoj i procesnoj sposobnosti djeteta, sadržanim u Porodičnom zakonu i Zakonu o parničnom postupku. Saglasno tome, u članu 73 stav 1, propisano je da roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima izvan granica poslovne sposobnosti djeteta, dok je u stavu 2 navedenog člana propisano da roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim sudskim i drugim postupcima u kojima dijete nije procesno sposobno. Zadržana je odredba iz stava 3 prema kojoj roditelji imaju pravo da preduzimaju pravne poslove kojima upravljaju i raspoložu prihodom koji je steklo dijete mlađe od 15 godina.

Odredbe o poslovnoj sposobnosti djeteta nijesu mijenjane, a kada je riječ o procesnoj sposobnosti djeteta, u svemu važi pravilo Zakona o parničnom postupku sadržano u članu 77 stav 3 kojim je propisano da je maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

IV VRŠENJE RODITELJSKOG PRAVA (čl.76 do 79a)

U odjeljku Porodičnog zakona koji se odnosi na vršenje roditeljskog prava unijet je novi član koji sadrži odredbe o dužnostima roditelja koji samostalno vrši roditeljsko pravo i onoga ko sa djetetom održava lične odnose, kako bi se apostrofirala njihova zajednička odgovornost za neometano i skladno ispunjavanje roditeljskih dužnosti.

U stavu 1 člana 79a propisana je dužnost roditelja koji samostalno vrši roditeljsko pravo da omogući i podstiče održavanje ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem, srodnicima i licima sa kojima dijete vezuje posebna bliskost, ukoliko to nije ograničeno sudskom odlukom. U stavu 2 ovog

člana roditelju koji s djetetom održava lične odnose zabranjeno je da svojim ponašanjem ometa drugog roditelja u vršenju roditeljskog prava.

V MJERE ZA ZAŠTITU PRAVA I DOBROBITI DJETETA (čl. 80 do 84)

Novina u pogledu mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta ogleda se u tome što je eliminisana mogućnost da se sudskom odlukom dijete uputi u odgovarajuću ustanovu za vaspitanje ili drugu porodicu, ako je došlo do poremećaja u ponašanju djeteta koji zahtijeva organizovan vaspitni uticaj i izdvajanje djeteta iz sredine u kojoj živi. Imajući u vidu načelo srazmjernosti, kao jedan od osnovnih principa ograničenja ljudskih prava, kao i širok dijapazon metoda socijalne zaštite i podrške porodici i djetetu, potrebno je isključiti mogućnost smještaja djeteta u odgovarajuću ustanovu za vaspitanje ili drugu porodicu, zbog poremećaja u ponašanju djeteta.

VI PRODUŽENJE RODITELJSKOG PRAVA (čl. 92 do 96)

U pogledu produženja roditeljskog prava nijesu izmenjeni ni uslovi ni postupak za produženje roditeljskog prava, već su u članu 92 koji reguliše uslove za produženje nekorektni i stigmatizirajući termini kao što su "zaostao duševni razvoj", "tjelesne mane" zamijenjeni adekvatnim nestigmatizirajućim terminima.

VII USVOJENJE (čl.121 do 156)

Ključna novina u domenu usvojenja jeste ukidanje instituta nepotpunog usvojenja, za koji je ocijenjeno da je u savremenim društvenim okolnostima prevaziđen. Saglasno tome izvršene su i odgovarajuće izmjene i dopune.

U članu 127 kojim je regulisano koja lica ne mogu biti usvojioci dodata je odredba kojim je propisano da se kao usvojilac ne može javiti lice osuđeno za krivično djelo iz grupe krivičnih djela protiv života i tijela, protiv polne slobode i krivičnih djela protiv braka i porodice. Ova odredba je u funkciji zaštite dobrobiti djeteta.

U članu 131 povećana je starosna granica za usvojenje sa 10 na 18 godina života. Pored toga, unijeta su pravila koja se već primjenjuju u praksi Centara za socijalni rad: da se blizanci i braća i sestre među kojima postoji emocionalna povezanost usvajaju zajedno, a da se samo izuzetno mogu usvojiti odvojeno, ako ne postoji mogućnost da budu usvojeni zajedno i ako je to u skladu sa njihovim najboljim interesom.

Prateći promjene u bračnim i porodičnim odnosima i imajući u vidu savremene trendove izmijenjen je krug subjekata koji se mogu javiti kao usvojioci. I dalje je porodica sa dva roditelja preferirani oblik porodice, bračne ili vanbračne, s tim što se predlaže da se kao usvojilac može javiti i vanbračni partner roditelja djeteta koje se usvaja ako sa roditeljem djeteta živi u vanbračnoj zajednici, kao i da izuzetno, ako za to postoje naročito opravdani razlozi i ako je to u najboljem interesu djeteta, usvojilac može biti i lice koje samo živi. U takvom slučaju dozvolu za usvojenje daje ministar nadležan za poslove rada i socijalnog staranja.

VIII PORODIČNI SMJEŠTAJ – HRANITELJSTVO (čl.157 do 177)

U oblasti porodičnog smještaja - hraniteljstva nijesu vršene izmjene i dopune. Jedino je u članu 164 stav 3 izričito propisana dužnost organa starateljstva da djetetu koje se smješta u drugu porodicu, prije određivanja porodičnog smještaja, pruži sve informacije u vezi porodičnog smještaja koje su mu potrebne da bi formiralo svoje mišljenje, da omogući djetetu da slobodno izrazi svoje mišljenje u vezi sa porodičnim smještajem i da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju u skladu sa njegovim uzrastom i zrelošću.

IX IMOVINSKI ODNOSI (čl.285 do 315)

Imovinski odnosi bračnih i vanbračnih supružnika i članova porodice nijesu pretrpjeli bitne promjene, već je izvršeno samo nekoliko izmjena i dopuna koje se odnose na sastav i diobu zajedničke imovine stečene u toku trajanja braka, odnosno vanbračne zajednice.

U tom smislu, odredbom člana 288 propisano je da zajedničku imovinu sačinjava imovina koju su bračni supružnici stekli radom i po osnovu rada u toku trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, te da u zajedničku imovinu ulaze i prihodi od posebne imovine koji su ostvareni radom bračnih supružnika, imovina stečena korišćenjem prava intelektualne svojine, imovina stečena po osnovu osiguranja, kao i igrom na sreću u toku trajanja bračne zajednice. Ovakvo rešenje sadrže mnogi savremeni porodični zakoni evropskih država i država u regionu.

X POSEBNI SUDSKI POSTUPCI (čl.316 do 376)

Izmjenama i dopunama Porodičnog zakona unaprijeđena je efikasnost i djelotvornost mehanizama za sudsku i upravnu pravnu zaštitu prava djeteta. Radi ostvarivanja ovog cilja kreirana su nova i modifikovana neka od postojećih zakonskih rješenja. U ovom dijelu zakona izvršene su i odgovarajuće strukturalne promjene koje se ugledaju u tome što su u zajedničke odredbe svrstana pravila koja se u važećem zakonu nalaze među odredbama kojima je regulisan postupak za zaštitu prava djeteta.

U članu 316a sadržana je zajednička načelna odredba koja važi u svim postupcima iz poročno-pravnih odnosa. Njen smisao je u tome da podstakne i promoviše sporazumno rješavanje sporova između članova porodice i proširi primjenu posredovanja u porodičnim sporovima. Radi ostvarivanja ovih ciljeva, najprije je u stavu 1 člana 316a propisano da će sud nastojati da u ovim postupcima podstiče stranke da se sporazumiju, dok je u stavu 2 sud ovlašćen da uputi roditelje da se obrate porodičnom savjetovaništu ili drugoj stručnoj instituciji ili specijalisti koji se bavi porodičnim pitanjima, ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta. U stavu 3 dato je ovlašćenje sudu da uputiti roditelje na posredovanje i u drugim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, ako ocijeni da je to u interesu djeteta. Time se pored obaveznog posredovanja u slučaju razvoda braka u porodično-pravni sistem uvodi i posredovanje na inicijativu suda u svim drugim porodično-pravnim stvarima, pri čemu je ključni kriterijum za ovo posredovanje interes djeteta.

Odredbe sadržane u novom članu 316b su instruktivnog karaktera i njihov cilj je da obezbijede adekvatan tretman djeteta u sudskim i upravnim postupcima. U stavu 1 ovog člana propisana je dužnost suda, ali i svih učesnika u postupku da prema djetetu koje učestvuje u postupku postupaju s naročitom pažnjom, vodeći računa o situaciji u kojoj se dijete nalazi, o njegovim potrebama i dobrobiti, uz puno poštovanje njegovog dostojanstva, ličnosti i individualnosti. U stavu 2 propisano je pravilo o načinu komunikacije sa djetetom na način da se informacije i savjeti djetetu pružaju blagovremeno, na njemu razumljiv način, prilagođen uzrastu i zrelosti djeteta.

U cilju konkretizacije načela hitnosti, u članu 317 unijeto je novo pravilo prema kojem se odluka o predlogu za određivanje privremene mjere mora donijeti u roku od 3 dana.

Radi pružanja blagovremene pravne zaštite djetetu i sprečavanja nastanka nenadoknadive štete, u članu 317a propisano je ovlašćenje suda da u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima po službenoj dužnosti odredi jednu ili više privremenih mjera za zaštitu djeteta, ukoliko ocjeni da je to potrebno radi blagovremene zaštite prava i interesa djeteta. U pogledu uslova i postupka za određivanje privremenih mjera shodno se primenjuju pravila zakona kojim je regulisano izvršenje i obezbjeđenje, što je u stavu 2 navedenog člana izričito propisano.

Da bi se obezbijedile što veće garancije za primjenu principa najboljeg interesa djeteta u sudskim postupcima u kojima se odlučuje o pravima djeteta, u članu 317b izričito je propisana dužnost suda da prilikom donošenja odluke koja se tiče djeteta uzme u obzir sve okolnosti i opravdane interese svih učesnika i vodi računa da odluka koju donosi u najvećoj mjeri doprinosi ostvarivanju najboljeg interesa djeteta. Pored toga, u stavu 2 propisana je dužnost suda da u odluci navede sve činjenice i okolnosti koje su bile relevantne za procjenu najboljeg interesa djeteta, način na koji je sagledan njihov međusobni odnos, kao i procjenu mogućeg pozitivnog i negativnog uticaja odluke na dijete.

Ovakvo pravilo može doprinijeti boljoj primjeni principa najboljeg interesa djeteta, jer šalje jasnu poruku da je potrebno izvršiti opštu procjenu svih elemenata relevantnih za najbolji interes djeteta, koji su međuzavisni, a u pojedinim situacijama direktno suprotstavljeni, pa je nužno izvršiti njihovu brižljivu komparaciju i uspostaviti neophodan balans među njima, imajući u vidu konkretni slučaj. S obzirom da je mišljenje djeteta jedan od ključnih elemenata u procjeni njegovog najboljeg interesa, u stavu 3 propisana je dužnost suda da u odluci navede razloge zbog kojih mišljenje djeteta nije uvaženo, ako se odluka razlikuje od mišljenja djeteta, kao i razloge zbog kojih sud smatra da je nabolji interes djeteta imao prvenstveni značaj.

Jedna od važnih novina odnosi se na pružanje pomoći i podrške djetetu koje učestvuje u sudskim postupcima u poročno-pravnim stvarima. Iskustvo pokazuje da je djetetu učesniku u sudskom postupku, bez obzira da li ima položaj stranke, svjedoka ili učesnika koji izražava svoje mišljenje, najčešće neophodna pomoć i podrška, jer je nedovoljno pripremljeno za dolazak pred sud i ne razumije na pravi način ono što se u sudnici događa. S druge strane, za djecu, posebno onu nižeg uzrasta, dolazak u sudnicu i suočavanje sa tipičnim ambijentom i atmosferom koja u njoj vlada predstavlja traumatično iskustvo i uzrok je svojevrsne viktimizacije djeteta. Zbog toga su mnoge države izgradile modele pomoći i podrške djeci koja učestvuju u građanskim sudskim postupcima, od kojih svaki ima određene prednosti i nedostatke. Sagledavajući potrebu da se djeci obezbjedi adekvatna pomoć i podrška stručnih lica, imajući u vidu raznovrsne modele u uporednim pravnim sistemima, predlaže se uvođenje lica za podršku djetetu, specifičnog modela, koji je prilagođen domaćem pravnom sistemu.

U tom pravcu je u članu 317v stav 1 propisano da u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, sud može, ako ocijeni da to zahtijeva intezitet konflikta između djeteta i roditelja ili između roditelja, postaviti djetetu lice za podršku. Lice za podršku može se postaviti djetetu mlađem od 14 godina života bez njegove saglasnosti, dok je za postavljanje lica za podršku djetetu starijem od 14 godina života potrebna njegova saglasnost, što je u stavu 2 izričito propisano.

Lica za podršku su stručnjaci odgovarajućeg profila, koji se nalaze na listi lica za podršku koju utvrđuje Ministarstvo pravde. Članom 317g taksativno su propisani uslovi koje mora da ispunjava lice za podršku, s tim što je propisan izuzetak da Ministarstvo pravde može izdati licencu i licu druge struke koje ima završene specijalističke studije VIII nivo kvalifikacije obrazovanja i koje ispunjava ostale uslove za lice za podršku, ako utvrdi da to lice svojim praktičnim znanjem i iskustvom može uspješno obavljati poslove lica za podršku. Istim članom propisano je da obuku za lica za podršku organizuje Ministarstvo pravde, koje obrazuje i komisiju za provjeru stečenih znanja i vještina, a propisuje i program obuke za lica za podršku, način njenog sprovođenja, obrazac uvjerenja o uspješno završenoj obuci i provjeru stečenih znanja i vještina.

Članovima 317d – 317l propisan je postupak izdavanja i produženja licence licima za podršku, razlozi za odbijanje zahtjeva za izdavanje licence, upis lica koje je dobilo licencu na listu lica za podršku i njegovo brisanje sa navedene liste, kao i prestanak važenja licence.

U članu 317lj taksativno su navedene dužnosti lica za podršku, a to su: da se brižljivo i savjesno stara o ličnosti i interesima djeteta, da sa djetetom izgradi odnos povjerenja, upozna ga sa njegovim pravima, pruži informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka, kao i da objasni djetetu moguće posljedice izražavanja mišljenja. Pored toga, dužnost lica za podršku jeste i da uz saglasnost djeteta sudu prenese njegovo mišljenje, prisustvuje ročištu na kome se dijete saslušava odnosno neposredno iznosi svoje mišljenje, kao i da djetetu objasni sadržinu odluke i njene posljedice.

Da bi lice za podršku uspješno izvršilo svoje dužnosti, propisana su i odgovarajuća prava koja ono ima, i to: pravo uvida u spise predmeta, pravo da mu budu dostavljeni svi podnesci i pravo da prisustvuje svim ročištima. Sva prava i dužnosti lica za podršku prestaju donošenjem pravosnažne sudske odluke.

Sud će razriješiti lice za podršku ako utvrdi da nesavjesno vrši svoju dužnost, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da su njegovim radom ugroženi interesi djeteta ili ako smatra da bi za dijete bilo korisnije da mu se postavi drugo lice za podršku.

Kada je riječ o naknadama, predviđeno je da lice za podršku ima pravo na naknadu stvarnih troškova i naknadu za rad. Visinu naknade za rad za lica za podršku utvrđuje Ministarstvo pravde, uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore. Izdaci za angažovanje lica za podršku čine dio parničnih troškova. Ovo pravilo omogućava da se u pogledu plaćanja ovih troškova primijene opšta pravila o

prethodnom i konačnom snošenju troškova postupka, uključujući i pravila o oslobodenju od prethodnog plaćanja troškova postupka, u skladu sa zakonom.

Pravo djeteta na slobodno izražavanje mišljenja u sudskom postupku regulisano je u članu 317lj. Imajući u vidu smisao i značaj ovog prava, da bi se stvorili uslovi da djeca ovo pravo ostvaruju, propisano je nekoliko međusobno usklađenih pravila. U stavu 1 navedenog člana izričito je propisana dužnost suda da u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima omogući djetetu da izrazi svoje mišljenje, s tim što je apostrofirano da je riječ o pravu djeteta, koje svoje mišljenje izražava samo ako to želi. Osim toga, dijete ima pravo da slobodno izrazi svoje mišljenje bez obzira kakvu procesnu poziciju ima u sudskom postupku, čime je eliminisano restriktivno pravilo prema kojem pravo na slobodno izražavanje mišljenja pripada samo onom djetetu koje ima položaj stranke u postupku.

I dalje postoji mogućnost da sud ne utvrđuje mišljenje djeteta, pri čemu za to moraju postojati naročito opravdani razlozi koje je sud dužan da detaljno obrazloži u svojoj odluci. Ovakvim pravilom izbjegnuta je konfuzija o odnosu prava na izražavanje mišljenja i najboljeg interesa djeteta, s obzirom da je eliminisano pravilo kojim je predviđeno da se djetetu ne pružaju informacije neophodne za formiranje mišljenja, niti mu se pruža mogućnost da izrazi svoje mišljenje, ako se ocijeni da bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom djeteta. Time je pravo na izražavanje mišljenja na neprimjeren način uslovljeno najboljim interesom djeteta, što u praksi dovodi do toga da dijete bude neosnovano lišeno jednog svog osnovnog prava, kakvo je pravo na izražavanje mišljenja.

Kada je riječ o načinu utvrđivanja mišljenja djeteta i dalje postoje dvije mogućnosti: da dijete neposredno izrazi mišljenje ili da ga izrazi posredno. Pravo da neposredno izrazi mišljenje ima dijete koje je napunilo deset godina života, koje svoje mišljenje može dati u prisustvu lica za podršku, odnosno lica koje samo dijete izabere, ako lice za podršku nije postavljeno. Prilikom donošenja odluke o povjeravanju utvrđivanja mišljenja djeteta licu za podršku, odnosno organu starateljstva, sud je dužan da ocijeni da li je takav način izražavanja mišljenja u najboljem interesu djeteta, imajući u vidu njegovu zrelost, sposobnost za rasuđivanje, zdravstveno stanje, moguće uticaje na dijete i druge okolnosti.

Da bi mišljenje djeteta bilo na adekvatan način vrednovano, propisana je dužnost suda da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju, u skladu sa godinama, starošću i zrelošću djeteta. I ovdje važi pomenuto pravilo sadržano u članu 317b stav 3 prema kojem je sud dužan da obrazloži razloge zbog kojih nije uvažio mišljenje djeteta, ako se njegova odluka razlikuje od mišljenja djeteta, kao i razloge zbog kojih smatra da je u konkretnom slučaju najbolji interes djeteta imao prvenstveni značaj.

Sve naprijed navedene odredbe shodno se primjenjuju i u upravnim postupcima kada se odlučuje o pravima djeteta, što je u članu 321a izričito propisano.

Dopunjenim stavom 1 člana 326 Porodičnog zakona, prateći Konvenciju Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici-Istanbulsku konvenciju, predloženo je da se postupak posredovanja isključi u slučajevima kada postoje okolnosti koje ukazuju na postojanje bilo kojeg oblika nasilja u porodici.

Kako bi se stvorila mogućnost da dijete u sporu za zaštitu svojih prava ili za vršenje roditeljskog prava preuzima procesne radnje, to je dopunom člana 353, stavom 2 propisano da se u sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava predujam za troškove izvođenja dokaza koje je predložilo dijete isplaćuje iz sredstava suda i da ti troškovi čine dio parničnih troškova.

Imajući u vidu da uvođenje lica za podršku može stvoriti određene nedoumice u praksi u pogledu njegove uloge u postupku u odnosu na ulogu privremenog zastupnika, to se pristupilo dopuni člana 357, na način što je precizirano da privremeni zastupnik vrši pravno zastupanje djeteta kao stranke, kada ono nije zastupano na odgovarajući način, dok je uloga lica za podršku da se stara o zaštiti ličnosti i interesa djeteta, tj. da sa djetetom izgradi odnos povjerenja, upozna ga sa njegovim pravima, pruži informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka i pruži objašnjenja koja se tiču mogućih posljedica izražavanja mišljenja djeteta. U cilju potpune zaštite prava i interesa djeteta kao stranke u postupku i njegovog adekvatnog zastupanja, dopunom istog člana propisano je da se privremeni zastupnik postavlja iz reda advokata, sa liste advokata koji su prošli obuku za zastupanje djece u postupcima iz porodičnopravnih odnosa. Troškovi zastupanja djeteta od strane privremenog zastupnika čine dio parničnih troškova. Radi jasnog razgraničenja dužnosti kolizijskog staratelja ili privremenog zastupnika i lica za podršku, u smislu člana 358, izvršena je dopuna ovog člana, na način što je propisano da će kolizijski staratelj ili privremeni zastupnik vršiti dužnosti iz navedenog člana,

ako djetetu nije postavljeno lice za podršku. U suprotnom, te dužnosti će vršiti lice za podršku koje je postavljeno djetetu.

XI PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (čl.377 do 383)

Prelaznim i završnim odredbama, i to članom 380a predviđeno je da se odredbe ovog zakona primjenjuju u postupcima pred sudom odnosno organom starateljstva u predmetima u kojima do dana početka primjene ovog zakona nije donesena odluka. Članom 380b propisano je da ako je do početka primjene ovog zakona donesena prvostepena odluka kojom se postupak pred prvostepenim sudom, organom starateljstva ili drugim organom završava, dalji postupak nastaviće se po propisima koji su važili do dana početka primjene ovog zakona. U slučaju ukidanja prvostepene odluke nakon početka primjene ovog zakona, dalji postupak sprovedeće se po odredbama ovog zakona.

Propisano je i da će se propisi za sprovođenje ovog zakona donijeti u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, da će Ministarstvo listu lica za podršku iz člana 317v stav 2 ovog zakona i listu advokata koji su prošli obuku za zastupanje djece u postupcima iz porodično-pravnih odnosa iz člana 357 stav 4 ovog zakona utvrditi i dostaviti sudovima u roku od tri mjeseca od dana početka primjene ovog zakona, te da zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", ali da će se primjenjivati nakon devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

V. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona, nijesu potrebna sredstva iz Budžeta Crne Gore.

PREGLED ODREDBI KOJE SE MIJENJAJU

Član 4

Odnosi roditelja i djece zasnivaju se na obostranim pravima i dužnostima, posebno roditelja da se staraju o zaštiti interesa i dobrobiti djece i njihovoj odgovornosti za podizanje, vaspitanje i osposobljavanje za samostalan život, i djece da se staraju o svojim roditeljima i da se prema njima odnose sa poštovanjem.

Član 5

Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se tiču djeteta.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja i eksploatacije.

Član 9

Država starateljstvom pruža zaštitu djeci koja nijesu pod roditeljskim staranjem i punoljetnim licima koja nijesu sposobna ili koja nijesu u mogućnosti da se sama staraju o svojoj ličnosti, pravima i interesima.

Poslove starateljstva vrši centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva).

Član 10

Obaveza izdržavanja između roditelja i djece i drugih srodnika, kao i bračnih i vanbračnih drugova, izraz je porodične solidarnosti i u interesu je društva.

Član 12

Zajednica života muškarca i žene koja traje duže (vanbračna zajednica), izjednačena je sa bračnom zajednicom u pogledu prava na međusobno izdržavanje i drugih imovinsko-pravnih odnosa.

Vanbračna zajednica ne proizvodi dejstvo iz stava 1 ovog člana, ako su u vrijeme njenog zasnivanja postojale smetnje za sklapanje punovažnog braka.

Član 17

Brak se sklapa radi ostvarivanja zajednice života bračnih drugova.

Član 22

Srodstvo zasnovano potpunim usvojenjem predstavlja smetnju za sklapanje braka na isti način kao i krvno srodstvo.

Srodstvo zasnovano nepotpunim usvojenjem predstavlja smetnju za sklapanje braka samo između usvojioca i usvojenika i njegovih potomaka.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, nadležni sud može, iz opravdanih razloga, dozvoliti sklapanje braka između usvojioca i usvojenika, po prethodno pribavljenom mišljenju organa starateljstva.

Član 24

Ne može sklopiti brak lice koje nije navršilo 18 godina života.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, sud može dozvoliti sklapanje braka maloljetnom licu starijem od 16 godina, u skladu sa posebnim zakonom.

Član 25

Lica koja namjeravaju da stupe u brak podnose prijavu za sklapanje braka organu nadležnom za vođenje matičnih knjiga u opštini (u daljem tekstu: matičar). Uz prijavu podnose izvod iz matične knjige rođenih za svakog od njih, a kad je to potrebno i druge isprave.

Ako utvrdi da nijesu ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka predviđeni ovim zakonom, matičar će usmeno saopštiti podnosiocima prijave da ne mogu sklopiti brak i o tome sačiniti službenu zabilješku.

Član 27

Lica koja su podnijela prijavu za sklapanje braka, ukoliko nijesu saglasna sa usmenim saopštenjem iz člana 26 stav 2 ovog zakona, mogu tražiti da im matičar u roku od tri dana od dana saopštenja donese rješenje o odbijanju prijave za sklapanje braka.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana podnosioci prijave mogu izjaviti žalbu nadležnom organu lokalne uprave u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Ovaj organ dužan je da odluči po žalbi u roku od pet dana od dana prijema žalbe.

Član 31

Brak se sklapa pred nadležnim organom lokalne uprave na svečan način, u službenoj prostoriji prigodno uređenoj za tu namjenu.

Izuzetno, matičar može dozvoliti da se brak sklopi i na nekom drugom prikladnom mjestu, ako to bračni drugovi zahtijevaju i za to navedu opravdane razloge.

Član 32

Sklapanju braka prisustvuju oba buduća bračna druga, odbornik skupštine opštine koga ona odredi, dva svjedoka i matičar.

Član 33

U naročito opravdanim slučajevima nadležni organ lokalne uprave može dozvoliti da se brak sklopi u prisustvu jednog od budućih bračnih drugova i punomoćnika drugog bračnog druga.

U punomoćju, koje mora biti ovjereno i izdato samo radi sklapanja braka, moraju biti označeni lični podaci punomoćnika i lica sa kojim se, preko punomoćnika, sklapa brak i datum izdavanja punomoćja.

Punomoćje iz stava 2 ovog člana važi 90 dana od dana ovjeravanja.

Žalbu protiv rješenja o odbijanju zahtjeva za sklapanje braka preko punomoćnika podnosioci zahtjeva mogu izjaviti ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove i javnu upravu.

Član 35

Sklapanje braka počinje utvrđivanjem identiteta budućih bračnih drugova i izvještajem matičara da su sklapanju braka pristupili podnosioci prijave i da su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi za punovažnost njihovog braka.

Ako se brak zaključuje preko punomoćnika pročitće se priloženo punomoćje.

Član 36

Pošto odbornik skupštine opštine utvrdi da na izvještaj matičara nema prigovora, na prigodan način upoznaće buduće bračne drugove s odredbama ovog zakona o njihovim pravima i dužnostima i istaknuti značaj braka, a posebno da je skladan brak od najveće važnosti za porodični život.

Odbornik skupštine opštine će pitati buduće bračne drugove pojedinačno da li pristaju da međusobno sklope brak.

Poslije datih saglasnih izjava o sklapanju braka, odbornik skupštine opštine proglašava da je brak sklopljen.

Član 37

Sklopljeni brak matičar upisuje u matičnu knjigu vjenčanih u koju se potpisuju bračni drugovi, odbornik skupštine opštine, svjedoci i matičar.

Član 38

Odmah po sklapanju braka, bračnim drugovima se izdaje izvod iz matične knjige vjenčanih.

Član 39

Bračni drugovi su ravnopravni u braku.

Član 40

Bračni drugovi dužni su da vode zajednički život, da jedan drugom budu vjerni, da se uzajamno pomažu, međusobno poštuju, razvijaju i održavaju skladne bračne i porodične odnose.

Član 41

Prilikom sklapanja braka bračni drugovi mogu se sporazumjeti da:

- 1) svaki zadrži svoje prezime;
- 2) kao zajedničko prezime uzmu prezime jednog od njih;
- 3) kao zajedničko prezime uzmu oba njihova prezimena;
- 4) samo jedan od njih svom prezimenu doda i prezime drugog bračnog druga.

U slučaju sporazuma o prezimenu iz stava 1 tačke 3) ovog člana, bračni drugovi će odlučiti koje će se prezime upotrebljavati na prvom mjestu.

Član 42

Bračni drugovi sporazumno određuju mjesto stanovanja.

Član 43

Bračni drugovi su nezavisni u izboru rada i zanimanja.

Član 44

Bračni drugovi sporazumno odlučuju o podizanju zajedničke djece i o tome kako će urediti odnose i obavljati poslove koji se tiču bračne, odnosno porodične zajednice.

Član 45

Brak prestaje smrću bračnog druga, proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim, poništenjem i razvodom braka.

Ako je bračni drug proglašen umrlim, brak prestaje danom koji je po pravosnažnoj odluci suda utvrđen kao dan njegove smrti.

Brak prestaje poništenjem i razvodom kad odluka suda o poništenju, odnosno razvodu braka postane pravosnažna.

Član 47

Ništav je brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih drugova.

Ako bračni drugovi iznesu u postupku za poništenje braka da raniji brak nije punovažan, prethodno će se odlučiti o punovažnosti ranijeg braka i ako taj brak bude poništen, njihov se brak neće poništiti.

Neće se poništiti novi brak sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih drugova, ako je raniji brak prestao.

Ako zbog smrti bračnog druga koji je sklopio novi brak za vrijeme trajanja ranijeg braka, istovremeno prestanu oba braka, poništiće se novi brak, osim u slučaju poništenja ranijeg braka, ili ako je novi brak trajao duže vrijeme, a bračni drug iz ranijeg braka nije ništa preduzimao u cilju uspostavljanja bračne zajednice.

Član 48

Ništav je brak koji sklopi lice koje zbog duševne bolesti ili iz drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje.

Ništav je brak između srodnika po krvi, po usvojenju ili tazbini između kojih zakon ne dozvoljava brak.

Ako je brak sklopljen između srodnika po usvojenju ili po tazbini između kojih je brak moguć samo po dozvoli suda (član 22 stav 3 i član 23 stav 2 ovog zakona), može sud, kome je podnijeta tužba za poništenje braka, dati naknadno ovo odobrenje.

Član 49

Brak se može poništiti ako je bračni drug pristao na njegovo sklapanje u strahu izazvanom silom ili ozbiljnom prijetnjom.

Član 50

Može se poništiti brak sklopljen u zabludi o ličnosti bračnog druga kad se mislilo da se stupa u brak sa jednim licem, a stupilo se u brak sa drugim, ili kad se stupilo u brak sa određenim licem, ali koje nije ono za koje se izdavalo.

Može se poništiti brak sklopljen u zabludi o bitnim osobinama jednog bračnog druga koje bi drugog bračnog druga odvratilo od stupanja u brak da ih je znao i koje su dovele do ozbiljne i trajne poremećenosti bračnih odnosa.

Član 51

Brak je ništav kada bračni drugovi nijesu stvarno željeli da uspostave zajednicu života već da sklapanjem braka prikriju neki drugi pravni posao ili da ostvare neki drugi cilj (zakonsko nasljeđivanje, porodična penzija, izbjegavanje krivičnog gonjenja, zloupotreba prava na stan i sl.). Ovakav brak neće se poništiti ako je naknadno uspostavljena zajednica života.

Član 52

Pravo na podizanje tužbe za poništenje braka iz uzroka navedenih u čl. 46 do 48 i člana 51 ovog zakona pripada bračnim drugovima i drugim licima koja imaju neposredni pravni interes da brak bude poništen, kao i državnom tužiocu.

Nakon prestanka razloga iz člana 48 ovog zakona, pravo na tužbu za poništenje braka pripada samo bračnom drugu koji je bio teže duševno bolestan ili je iz drugih razloga bio nesposoban za rasuđivanje. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od prestanka navedenih razloga, a ako je bračni drug bio potpuno lišen poslovne sposobnosti, u roku od jedne godine od pravnosnažnosti odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Član 53

Poništenje braka sklopljenog pod prinudom ili u zabludi može tražiti samo bračni drug koji je bio prinuđen ili je u zabludi pristao na brak.

Ne može se tražiti poništenje braka ako je protekla godina dana od dana kada je prinuda prestala ili od kada je zabluda uočena, a bračni drugovi su živjeli zajedno za to vrijeme.

Član 54

Po tužbi roditelja, odnosno staraoca sud može, ispitujući sve okolnosti, poništiti brak koji je bez dozvole nadležnog suda zaključilo lice mlađe od 18 godina do punoljetstva tog lica.

Pravo na tužbu pripada i licu koje je u vrijeme sklapanja braka bilo maloljetno, a u roku od godinu dana nakon punoljetstva.

Član 55

Pravo na podizanje tužbe za poništenje braka ne prelazi na nasljednike, ali nasljednici tužioca mogu produžiti već započeti postupak, u cilju dokazivanja osnovanosti tužbe.

Član 56

Bračni drug može tražiti razvod braka ako su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili kad se iz drugih razloga ne može ostvariti svrha braka.

Član 57

Bračni drugovi mogu tražiti da se brak razvede na osnovu njihovog sporazuma.

Uz predlog za sporazumni razvod braka bračni drugovi su dužni da podnesu pisani sporazum o vršenju roditeljskog prava i diobi zajedničke imovine.

Član 58

Muš ne može tražiti razvod braka za vrijeme trudnoće žene, odnosno dok njihovo dijete ne navrší godinu dana života, osim ako žena pristane na razvod.

Član 59

Roditeljsko pravo sačinjavaju prava i dužnosti roditelja da se brinu o ličnosti, pravima i interesima svoje maloljetne djece.

Član 61

Dijete ima pravo da zna ko su mu roditelji.

Pravo djeteta da zna ko su mu roditelji može biti ograničeno samo ovim zakonom.

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može izvršiti uvid u matičnu knjigu rođenih i u drugu dokumentaciju koja se odnosi na njegovo porijeklo.

Član 62

Dijete ima pravo da živi sa roditeljima i pravo da se roditelji o njemu staraju prije svih drugih.

Pravo djeteta da živi sa roditeljima može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o odvajanju djeteta od roditelja ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti sa kojim će roditeljem živjeti.

Član 63

Dijete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.

Pravo djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o ograničavanju prava djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi.

Dijete ima pravo da održava lične odnose i sa srodnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost ako je to u njegovom najboljem interesu.

Član 64

Dijete ima pravo na obezbjeđenje najboljih mogućih životnih i zdravstvenih uslova za svoj pravilan i potpun razvoj.

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata.

Član 66

Dijete koje nije navršilo 14 godina života može preduzimati pravne poslove kojima ne stiče ni prava ni obaveze i pravne poslove malog značaja.

Dijete koje je navršilo 14 godina života može preduzimati, pored pravnih poslova iz stava 1 ovog člana, i sve ostale pravne poslove uz prethodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno saglasnost organa starateljstva za pravne poslove iz člana 308 stav 2 ovog zakona.

Dijete koje je navršilo 15 godina života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.

Dijete može preduzimati i druge pravne poslove kada je to predviđeno zakonom.

Član 67

Dijete koje je sposobno da formira svoje mišljenje ima pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja.

Dijete ima pravo da blagovremeno dobije sva obavještenja koja su mu potrebna za formiranje svog mišljenja.

Mišljenju djeteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja ga se tiču i u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima, a u skladu sa godinama i zrelošću djeteta.

Dijete koje je navršilo 10 godina života može slobodno i neposredno izraziti svoje mišljenje u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima.

Dijete koje je navršilo 10 godina života može se samo, odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove, obratiti sudu ili organu uprave i zatražiti pomoć u ostvarivanju svog prava na slobodno izražavanje mišljenja.

Nadležni organ utvrđuje mišljenje djeteta u neformalnom razgovoru koji se obavlja na prikladnom mjestu, u saradnji sa školskim psihologom, odnosno organom starateljstva, porodičnim savjetovalištem ili drugom ustanovom specijalizovanom za porodične odnose, i u prisustvu lica koje dijete samo izabere.

Član 69

Roditelji imaju pravo i dužnost da se staraju o djetetu.

Staranje o djetetu obuhvata: čuvanje, podizanje, vaspitavanje, obrazovanje, zastupanje, izdržavanje, kao i upravljanje i raspolaganje imovinom djeteta.

Roditelji imaju pravo da dobiju sva obavještenja o djetetu od obrazovnih i zdravstvenih ustanova.

Član 70

Roditelji imaju pravo i dužnost da čuvaju i podižu dijete tako što će se oni lično starati o njegovom životu i zdravlju.

Roditelji ne smiju podvrgavati dijete ponižavajućim postupcima i kaznama koje vrijeđaju ljudsko dostojanstvo djeteta i dužni su da dijete štite od takvih postupaka drugih lica.

Roditelji ne smiju ostavljati bez nadzora dijete predškolskog uzrasta.

Roditelji mogu privremeno povjeriti dijete drugom licu samo ako to lice ispunjava uslove za staratelja.

Član 72

Roditelji imaju dužnost da obezbijede osnovno školovanje djetetu, a o daljem obrazovanju djeteta dužni su da se staraju prema svojim mogućnostima.

Član 73

Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima i u svim postupcima izvan granica poslovne i procesne sposobnosti djeteta (zakonsko zastupanje).

Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima i u svim postupcima u granicama poslovne i procesne sposobnosti djeteta, osim ako nije drukčije određeno zakonom (voljno zastupanje).

Roditelji imaju pravo da preduzimaju pravne poslove kojima upravljaju i raspolazu prihodom koji je steklo dijete mlađe od 15 godina.

Član 83

Sud u vanparničnom postupku može po službenoj dužnosti ili na predlog roditelja, odnosno staratelja ili drugog lica kome je dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje i organa starateljstva, donijeti odluku kojom će dijete uputiti u odgovarajuću ustanovu za vaspitanje ili drugu porodicu, ako je došlo do poremećaja u ponašanju djeteta koji zahtijeva organizovan vaspitni uticaj i izdvajanje djeteta iz sredine u kojoj živi.

Odlukom iz stava 1 ovog člana sud će odrediti i vrijeme trajanja ove mjere, koje ne može biti duže od godinu dana.

Prije isteka vremena koje je određeno odlukom sud može po službenoj dužnosti ili na predlog lica iz stava 1 ovog člana produžiti vrijeme trajanja ove mjere ili izreći drugu mjeru za zaštitu prava djeteta.

Odluku o upućivanju sud će bez odlaganja dostaviti organu starateljstva koji će na osnovu nje donijeti rješenje o upućivanju djeteta u odgovarajuću ustanovu ili drugu porodicu.

Član 92

Roditeljsko pravo može se produžiti i poslije punoljetstva djeteta ako ono zbog duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili tjelesnih mana ili iz drugih razloga nije sposobno da se samo stara o svojoj ličnosti, pravima i interesima.

Član 95

Roditeljsko pravo prestaje kad dijete stekne potpunu poslovnu sposobnost, kad bude usvojeno i kad umre dijete ili roditelj.

Ako dijete usvoji očuh ili maćeha, roditeljsko pravo ne prestaje roditelju koji je bračni drug usvojioca.

Član 96

Pravosnažna sudska odluka o ograničenju, lišenju, vraćanju, produženju i prestanku produženog roditeljskog prava, unijeće se u matičnu knjigu rođenih, a ako to lice ima nepokretnosti i u registar nepokretnosti.

Član 97

Ocem djeteta, rođenog za vrijeme trajanja braka, ili u roku 300 dana od prestanka braka, smatra se muž majke djeteta.

Ako je dijete rođeno u kasnijem braku majke, ocem djeteta smatra se muž majke iz tog braka, ako od prestanka prethodnog braka majke do rođenja djeteta nije proteklo 300 dana.

Ako muž majke iz kasnijeg braka ospori svoje očinstvo, ocem djeteta smatra se muž majke iz prethodnog braka.

Član 100

Čim sazna za rođenje vanbračnog djeteta, a prije upisa u matičnu knjigu rođenih, matičar je dužan pozvati majku djeteta da se izjasni o tome koga smatra ocem djeteta. Ovu izjavu majka može dati i bez poziva.

Kad primi izjavu majke o tome koga smatra ocem njenog djeteta, matičar će pozvati označeno lice da se u roku od 30 dana neposredno pred matičarem ili u ovjerenoj ispravi izjasni o svom očinstvu. Poziv ovom licu mora se uručiti lično i na način kojim se obezbjeđuje tajnost.

Ako pozvano lice izjavi da nije otac djeteta ili se u roku od 30 dana ne izjasni o očinstvu djeteta, matičar će o tome obavijestiti majku djeteta.

Ako pozvano lice izjavi na zapisnik pred matičarem ili u ovjerenoj ispravi da se smatra ocem djeteta, matičar će ga upisati kao oca djeteta u matičnu knjigu rođenih i o upisu obavijestiti majku djeteta.

Član 101

Očinstvo se može priznati pred matičarem, organom starateljstva, sudom ili drugim organom ovlašćenim za sastavljanje javnih isprava. Ovi organi su dužni da bez odlaganja ovjereni zapisnik dostave matičaru nadležnom za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih.

Očinstvo se može priznati i u testamentu.

Član 105

Priznanje očinstva proizvodi pravno dejstvo i upisuje se u matičnu knjigu rođenih samo ako se sa priznanjem saglasi majka djeteta.

Izjava iz stava I ovog člana može se dati na način propisan u članu 101 ovog zakona za priznanje očinstva.

Matičar je dužan da pozove majku djeteta da se u roku od 90 dana izjasni o priznanju očinstva, ako ona već ranije nije označila isto lice kao oca djeteta.

Član 113

Muš može osporavati očinstvo djeteta koje je rođeno u braku ili prije isteka 300 dana od prestanka braka ako smatra da mu nije otac.

Lice iz stava 1 ovog člana tužbu za osporavanje očinstva podnosi u roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu da on nije otac, ali najkasnije do navršene pete godine života djeteta.

Član 116

Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog van braka može osporiti očinstvo drugom licu koje je to dijete priznalo za svoje, pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

Tužba se može podnijeti i u roku od jedne godine od upisa osporavanog očinstva u matičnu knjigu rođenih.

Član 117

Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog u braku može sporiti očinstvo licu koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta, samo ako je živjelo u zajednici sa majkom djeteta u vrijeme začeća djeteta ili je zajednicu života sa njom zasnovalo prije rođenja djeteta, pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

Tužba radi osporavanja očinstva u slučaju iz stava I ovoga člana može se podnijeti u roku od jedne godine od rođenja djeteta.

Član 118

Muš može osporavati očinstvo djeteta koje je rodila njegova žena u toku braka ili do isteka 300 dana od prestanka braka, ako je dijete bez njegove saglasnosti začeto vještačkom oplodnjom majke oplodnim ćelijama drugog muškarca.

Lice iz stava 1 ovog člana tužbu radi osporavanja očinstva može podnijeti u roku od šest mjeseci od saznanja za činjenicu da je dijete začeto vještačkim putem oplodnim ćelijama drugog muškarca, a najkasnije do navršene pete godine života djeteta.

Član 121

Usvojenje je poseban oblik porodično-pravne, zaštite djece bez roditelja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, kojim se zasniva roditeljski, odnosno srodnički odnos.

Usvojenje se može zasnovati kao nepotpuno i potpuno.

Član 127

Usvojiti ne može lice koje:

- 1) je lišeno roditeljskog prava ili mu je roditeljsko pravo ograničeno;
- 2) je lišeno poslovne sposobnosti;
- 3) boluje od bolesti koja može štetno djelovati na usvojenika;
- 4) ne pruža dovoljno jamstva da će pravilno ostvarivati roditeljsko staranje.

Usvojiti ne može ni lice kod čijeg bračnog ili vanbračnog partnera postoji jedna od okolnosti iz stava 1 ovog člana.

Član 128

Za usvojenje je potreban pristanak oba roditelja ili jedinog roditelja djeteta, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Pristanak roditelja mora biti izričit u odnosu na vrstu usvojenja.

2) Posebni uslovi za potpuno usvojenje

Član 131

Potpuno se može usvojiti dijete do navršene 10 godine života.

Član 132

Potpuno usvojiti dijete mogu bračni drugovi zajednički, kao i maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

Potpuno mogu usvojiti dijete i vanbračni partneri koji žive u vanbračnoj zajednici duže vremena.

3) Posebni uslovi za nepotpuno usvojenje

Član 133

Nepotpuno se može usvojiti dijete do navršene 18 godine života.

Za usvojenje djeteta starijeg od 10 godina i sposobnog da shvati značenje usvojenja potreban je njegov pristanak.

Član 134

Nepotpuno mogu usvojiti bračni drugovi zajednički, jedan bračni drug uz pristanak drugog i maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

Lice koje nije u braku i vanbračni partneri koji žive u vanbračnoj zajednici kraće vrijeme mogu nepotpuno usvojiti dijete ako za to postoje naročito opravdani razlozi.

Član 144

Potpunim usvojenjem se između usvojlaca i njegovih srodnika s jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka s druge strane zasniva neraskidiv odnos srodstva jednak krvnom srodstvu.

U matičnu knjigu rođenih usvojioci se upisuju kao roditelji usvojenika.

Član 145

Potpunim usvojenjem prestaju međusobna prava i dužnosti usvojenika i njegovih krvnih srodnika, osim ako dijete usvoji maćeha ili očuh.

Član 147

Osporavanje i utvrđivanje materinstva i očinstva nije dozvoljeno nakon zasnivanja potpunog usvojenja.

V. PRAVA I DUŽNOSTI IZ NEPOTPUNOG USVOJENJA

Član 148

Nepotpunim usvojenjem nastaju između usvojlaca s jedne strane i usvojenika i njegovih potomaka s druge strane prava i dužnosti koja po zakonu postoje između roditelja i djece, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Nepotpuno usvojenje ne utiče na prava i dužnosti usvojenika prema njegovim roditeljima i drugim srodnicima.

Član 149

Usvojioci mogu odrediti ime usvojeniku.

Usvojenik dobija prezime usvojlaca, osim ako usvojlac odluči da usvojenik zadrži svoje prezime ili da svom prezimenu doda prezime usvojlaca.

Za promjenu imena i prezimena potreban je pristanak usvojenika starijeg od 10 godina.

VI. RASKID NEPOTPUNOG USVOJENJA

Član 150

Nepotpuno usvojenje može raskinuti organ starateljstva po službenoj dužnosti ili na predlog usvojlaca, ako utvrdi da to zahtijevaju opravdani interesi maloljetnog usvojenika.

Član 151

O raskidu nepotpunog usvojenja organ starateljstva može odlučiti i na pojedinačan ili zajednički zahtjev usvojlaca i punoljetnog usvojenika, ako utvrdi da za to postoje opravdani razlozi.

Član 152

Ako maloljetni usvojenik nema krvne srodnike koji su po zakonu dužni da ga izdržavaju ili oni nijesu u stanju da ga izdržavaju, organ starateljstva može rješenjem o raskidu usvojenja obavezati usvojioca da izdržavaju usvojenika.

Ako usvojlac nije sposoban za rad i nema dovoljno sredstava za život, organ starateljstva može rješenjem o raskidu usvojenja obavezati punoljetnog usvojenika da izdržava usvojioca, uzimajući u obzir i razloge koji su doveli do raskida usvojenja.

Rješenjem iz st. 1 i 2 ovog člana izdržavanje se može odrediti najduže do godinu dana.

Član 153

Usvojenje prestaje kada rješenje o raskidu usvojenja postane pravosnažno.

U slučaju raskida usvojenja usvojenik može zadržati prezime usvojlaca.

Rješenje o raskidu usvojenja organ starateljstva dužan je u roku od osam dana od dana pravosnažnosti dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

Član 157

Dijete bez roditeljskog staranja i dijete čiji je razvoj ometen prilikama u sopstvenoj porodici može biti smješteno u drugu porodicu radi čuvanja, njege i vaspitanja, na način i pod uslovima predviđenim ovim zakonom.

U drugu porodicu može biti smješteno i vaspitno zapušteno dijete, kao i dijete sa smetnjama u fizičkom i psihičkom razvoju.

Član 159

Dijete se može smjestiti u porodicu koja pristaje da ga primi i koja pruža dovoljno garancije da će ga negovati, čuvati i vaspitavati.

Porodica u koju se smješta dijete mora da ima obezbijeđene stambene i materijalne uslove.

Ako se dijete smješta u porodicu u kojoj postoje oba bračna druga, za smještaj je potrebna njihova saglasnost.

Član 161

Dijete ometeno u fizičkom i psihičkom razvoju ili vaspitno zapušteno dijete može se smjestiti u drugu porodicu samo ako je utvrđeno da su članovi te porodice, po svojim ličnim svojstvima, sposobni za čuvanje, njegu i vaspitanje takvog djeteta.

Član 162

Bračni drugovi kod kojih se dijete zbrinjava na porodični smještaj, odnosno lice kod koga se dijete zbrinjava na porodični smještaj (u daljem tekstu: hranitelj) može biti svaka punoljetna i poslovno sposobna osoba koja je, s obzirom na osobine ličnosti i skladnost odnosa u porodici, u mogućnosti da djetetu obezbijedi uravnotežen razvoj i pomoć da se vrati u sopstvenu porodicu.

Organ starateljstva dužan je da hranitelju obezbijedi odgovarajuću pripremu za podizanje i vaspitanje djeteta na porodičnom smještaju, a za dijete sa posebnim potrebama da obezbijedi pripremu po posebnom programu u skladu sa potrebama djeteta.

Program pripreme iz stava 2 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za socijalno staranje.

Član 164

Porodični smještaj djeteta koje ima oba ili jednog roditelja određuje se uz prethodnu saglasnost roditelja.

Ako je dijete pod starateljstvom saglasnost daje njegov staralac.

Organ starateljstva je dužan da, prije određivanja porodičnog smještaja, omogući djetetu da slobodno izrazi svoje mišljenje u vezi sa porodičnim smještajem i da to mišljenje cijeni u skladu sa uzrastom i zrelošću djeteta.

Član 166

Dijete se ne može smjestiti u porodicu:

- 1) u kojoj je neko od njenih članova lišen roditeljskog prava ili osuđen za krivično djelo protiv braka i porodice;
- 2) u kojoj jedan od bračnih drugova ne ispunjava uslove za staraoca;
- 3) u kojoj bi usljed bolesti nekog člana domaćinstva bilo ugroženo njegovo zdravlje;
- 4) u kojoj su poremećeni porodični odnosi;
- 5) koja je u netrpeljivosti sa djetetom ili njegovim roditeljima.

Član 167

U drugu porodicu može se smjestiti najviše troje djece, odnosno dvoje djece ometene u razvoju, s tim da ukupan broj djece koja žive u porodici hranitelja ne može biti veći od četiri djeteta.

Izuzetno, kada je to u interesu djece, u hraniteljsku porodicu može biti smješteno više djece, i to kada se smještaju u porodicu srodnika ili kada se smještaju braća i sestre.

Član 169

Porodica u kojoj je maloljetno dijete smješteno ima pravo na naknadu.

Troškovi smještaja djeteta u drugu porodicu određuju se propisima o socijalnoj zaštiti.

Iznos i način plaćanja naknade utvrđuju se ugovorom.

Član 175

Dijete može, na osnovu odluke organa starateljstva, biti smješteno i u ustanovu socijalne i dječje zaštite.

Ustanova iz stava 1 ovog člana stara se o vaspitanju, obrazovanju i zdravstvenom stanju djeteta dok se nalazi u toj ustanovi, s tim što staralac vrši ostale dužnosti predviđene ovim zakonom i vodi opštu brigu o vaspitanju i obrazovanju djeteta.

Član 190

Štićeniku koji je smješten u vaspitno-obrazovnu, zdravstvenu, socijalnu ili drugu ustanovu organ starateljstva postaviće staraoca za vršenje poslova starateljstva koje ta ustanova vrši u okviru svoje djelatnosti.

Član 206

U pravnim poslovima u kojima kao druga strana učestvuje bračni drug ili bliski srodnici staraoca štićenika će zastupati organ starateljstva ili drugi staralac koga on postavi.

Član 254

Roditelji su dužni da izdržavaju svoju maloljetnu djecu.

Ako dijete nakon punoljetstva nije završilo školovanje, roditelji su dužni da ga prema svojim mogućnostima izdržavaju do isteka vremena trajanja školovanja u odgovarajućoj školi, odnosno fakultetu, a ako je školovanje iz opravdanih razloga produženo, najkasnije do navršene 26-te godine života.

Član 262

Bračni drug koji nema dovoljno sredstava za izdržavanje, nesposoban je za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na izdržavanje od svog bračnog druga, srazmjerno njegovim materijalnim mogućnostima.

Sud može, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, odbiti zahtjev za izdržavanje, ako izdržavanje traži bračni drug koji se bez ozbiljnog povoda od strane drugog bračnog druga grubo ili nedolično ponašao u bračnoj zajednici ili je zlonamjerno ili bez opravdanog razloga napustio svog bračnog druga, ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očiglednu nepravdu za drugog bračnog druga.

Član 263

Pod uslovima iz člana 262 ovog zakona, neobezbijeđeni bračni drug ima pravo da zahtijeva da mu se presudom kojom se brak razvodi dosudi izdržavanje na teret drugog bračnog druga, srazmjerno njegovim materijalnim mogućnostima.

Izuzetno, bračni drug, koji u brakorazvodnoj parnici nije tražio da mu se dosudi izdržavanje na teret drugog bračnog druga, može, iz opravdanih razloga, takav zahtjev postaviti u odvojenoj parnici, u roku od godine dana poslije razvoda braka, ali samo ako su pretpostavke za izdržavanje nastale prije razvoda braka i trajale neprekidno do zaključenja glavne rasprave u parnici za izdržavanje, ili ako je u ovom roku nastupila nesposobnost za rad kao posljedica tjelesne povrede ili narušenog zdravlja iz vremena prije razvoda braka.

Ako su se u slučaju razvoda braka bračni drugovi sporazumjeli o izdržavanju, ili je jedan bračni drug bez izričitog sporazuma učestvovao u izdržavanju drugog bračnog druga plaćanjem određenih novčanih iznosa, ostavljajući mu na korišćenje svoju imovinu ili na drugi način, rok iz stava 2 ovog člana za postavljanje zahtjeva za izdržavanje teče od dana kad je učinjeno posljednje davanje na ime izdržavanja, odnosno od dana kad je bračnom drugu vraćena njegova imovina.

Član 264

Ako je zajednica života bračnih drugova trajno prestala i ako su bračni drugovi dugi niz godina bili upućeni da potpuno samostalno obezbjeđuju sredstva za izdržavanje, pa je takvo stanje trajalo sve do razvoda braka, sud može, cijeneći sve okolnosti slučaja, odbiti zahtjev da dosudi izdržavanje u korist takvog bračnog druga.

Član 266

Pravo razvedenog bračnog druga na izdržavanje prestaje kad prestanu uslovi iz člana 262 stav 1 ovog zakona, kad istekne vrijeme za koje je dosuđeno, kad razvedeni bračni drug koji ga uživa stupi u novi brak, zasnuje vanbračnu zajednicu, ili ako sud ispitujući sve okolnosti nađe da je razvedeni bračni drug postao nedostojan toga prava.

Bračni drug čije je pravo na izdržavanje jednom prestalo ne može ponovo ostvariti pravo na izdržavanje od istog bračnog druga.

Član 267

U slučaju poništenja braka, bračni drug koji u vrijeme sklapanja braka nije znao za uzrok ništavnosti može zahtijevati da mu se na teret drugog bračnog druga dosudi izdržavanje, pod uslovima pod kojima razvedeni bračni drug može da ostvaruje pravo na izdržavanje.

Član 268

Ako je prestala vanbračna zajednica žene i muškarca, svako od njih, pod uslovima iz člana 262 stav 1 ovog zakona, ima pravo na izdržavanje od drugog, ako je zajednica života trajala duže vremena.

Tužba za izdržavanje može se podnijeti najkasnije u roku od godinu dana od prestanka zajednice života, ali samo pod uslovima da su pretpostavke za izdržavanje nastale prije prestanka zajednice i trajale neprekidno do zaključenja glavne rasprave u parnici za izdržavanje.

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje, ako izdržavanje traži vanbračni drug koji se bez ozbiljnog povoda od strane drugog vanbračnog druga grubo ili nedolično ponašao u vanbračnoj zajednici, ako je zlonamjerno ili bez opravdanog razloga napustio zajednicu života ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očiglednu nepravdu za drugog vanbračnog druga.

Član 275

Organ starateljstva će, u ime maloljetnog djeteta, da pokrene i vodi spor o izdržavanju, odnosno za povećanje izdržavanja, ako roditelj kod koga se dijete nalazi na čuvanju i vaspitavanju iz neopravdanih razloga ne vrši to pravo.

Ako roditelj ne traži izvršenje odluke kojom je dosuđeno izdržavanje, organ starateljstva će, u ime maloljetnog djeteta, podnijeti sudu predlog za izvršenje odluke, po odredbama Zakona o izvršnom postupku.

Član 284

Pravo na izdržavanje od bračnog, odnosno vanbračnog druga ostvaruje se prije izdržavanja od srodnika.

Ako istovremeno ima više lica kojima je potrebno izdržavanje, pravo djeteta na izdržavanje ima prvenstvo.

Član 285

Bračni drugovi mogu imati posebnu i zajedničku imovinu.

Član 286

Posebnu imovinu sačinjava imovina koju je bračni drug stekao prije sklapanja braka, kao i imovina koju je stekao u toku braka nasleđem, poklonom ili drugim oblicima besteretnog sticanja.

Svaki bračni drug samostalno upravlja i raspolaže posebnom imovinom, ukoliko se bračni drugovi nijesu drukčije dogovorili.

Član 287

Ako je tokom trajanja zajednice života u braku došlo do neznatnog uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog druga, drugi bračni drug ima pravo na potraživanje u novcu srazmjerno svom doprinosu.

Ako je tokom trajanja zajednice života u braku došlo do znatnog uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog druga, drugi bračni drug ima pravo na udio u toj imovini srazmjerno svom doprinosu.

Član 288

Zajedničku imovinu sačinjava imovina koju su bračni drugovi stekli radom u toku trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine.

U zajedničku imovinu ulaze i prihodi sa posebne imovine koji su ostvareni radom bračnih drugova, kao i imovina stečena igrom na sreću, osim ako je jedan bračni drug ulagao u ovu igru posebnu imovinu.

Član 289

Prava bračnih drugova na zajedničku imovinu u smislu člana 288 ovog zakona upisuju se u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre na ime oba bračna druga kao njihova zajednička imovina sa neopredjeljenim djelovima.

Ako je u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisan kao vlasnik na zajedničkoj imovini samo jedan bračni drug, smatraće se kao da je upis izvršen na ime oba bračna druga, ukoliko do upisa nije došlo na osnovu pisanog ugovora zaključenog između bračnih drugova.

Ako su u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisana oba bračna druga kao suvlasnici na opredjeljenim djelovima, smatraće se da su na ovaj način izvršili diobu zajedničke imovine.

Član 290

Svojim dijelom u nepodijeljenoj zajedničkoj imovini ne može bračni drug ni raspolagati, niti ga može opteretiti pravnim poslom među živima.

Član 291

Zajedničkom imovinom bračni drugovi u toku braka upravljaju i raspolazu zajednički i sporazumno.

Član 292

Bračni drugovi mogu ugovoriti da upravljanje i raspolaganje cjelokupnom zajedničkom imovinom ili njenim djelovima vrši jedan od njih. Ugovor se može ograničiti samo na upravljanje ili samo na raspolaganje. Kada drukčije nije ugovoreno, upravljanje obuhvata i raspolaganje u okviru redovnog poslovanja.

Ugovor može da se odnosi na sve poslove upravljanja i raspolaganja ili samo na poslove redovnog upravljanja ili na pojedine određene poslove.

Svaki bračni drug može raskinuti ugovor o upravljanju ili raspolaganju zajedničkom imovinom u svako doba, osim u vrijeme u koje se raskidom očigledno nanosi šteta drugom bračnom drugu.

Član 293

Bračni drugovi mogu zajedničku imovinu sporazumno podijeliti tako da odrede djelove u čitavoj imovini ili jednom dijelu imovine ili na pojedinoj stvari, kao i da svakom bračnom drugu pripadnu pojedine stvari ili prava iz te imovine ili da jedan bračni drug isplati drugom novčanu vrijednost njegovog dijela.

Sporazum iz stava 1 ovog člana mora biti sačinjen u pisanoj formi.

Član 294

Ako ne dođe do sporazuma, imovina bračnih drugova dijeli se na jednake djelove.

Na zahtjev bračnog druga koji dokaže da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine očigledno i značajno veći od doprinosa drugog bračnog druga, sud će zajedničku imovinu podijeliti prema doprinosu svakog od njih.

Pri utvrđivanju udjela svakog bračnog druga sud će voditi računa ne samo o prihodima i zaradi svakog bračnog druga, već i o pomoći jednog bračnog druga drugome, o radu, domaćinstvu i porodici, o brizi oko vaspitanja i podizanja djece, kao i o svakom drugom vidu rada i saradnje u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine.

Član 295

Dioba zajedničke imovine bračnih drugova može se tražiti za vrijeme braka i poslije njegovog prestanka.

Pravo da traže diobu zajedničke imovine imaju bračni drugovi, nasljednici umrlog bračnog druga ili bračnog druga koji je proglašen za umrlog, kao i povjerilac jednog bračnog druga, ukoliko svoje potraživanje ne može da ostvari iz posebne imovine tog bračnog druga.

Član 297

Bračnom drugu kome se povjeravaju zajednička djeca na čuvanje i vaspitanje daju se, pored njegovog dijela, i stvari koje služe samo djeci ili su namijenjene samo njihovoj neposrednoj upotrebi.

Kod diobe zajedničke imovine bračnom drugu kome su povjerena zajednička djeca na čuvanje i vaspitanje dodjeljuju se one stvari za koje je očigledno da je u interesu da budu u posjedu i svojini bračnog druga kome su djeca povjerena.

Član 298

Kada je u postupku izvršenja na opredijeljenom dijelu bračnog druga u zajedničkoj imovini već pravosnažno određena prodaja, drugi bračni drug ima pravo preče kupovine tog dijela.

Član 299

Za sopstvene obaveze preuzete prije ili poslije sklapanja braka odgovara bračni drug koji ih je preuzeo svojom posebnom imovinom, kao i svojim udjelom u zajedničkoj imovini.

Član 300

Za obaveze koje jedan bračni drug primi prema trećim licima radi podmirenja tekućih potreba bračne zajednice, kao i za obaveze koje po opštim propisima terete oba bračna druga, odgovaraju bračni drugovi solidarno kako zajedničkom, tako i svojom posebnom imovinom.

Bračni drug koji iz svoje posebne imovine ispuni solidarnu obavezu, ima pravo da zahtijeva da mu drugi bračni drug naknadi dio obaveze koji pada na njega.

Član 301

Bračni drugovi tokom trajanja braka ili prije sklapanja braka mogu svoje imovinske odnose na postojećoj ili budućoj imovini urediti ugovorom (bračni ugovor).

Bračni ugovor zaključuje se u pisanoj formi i mora biti ovjeren od notara, koji je dužan da prije ovjere bračnim drugovima pročita ugovor i upozori ih da se njime isključuje zakonski režim zajedničke imovine.

Bračni ugovor koji se odnosi na nepokretnosti upisuje se u registar nepokretnosti.

Član 302

Bračni ugovor u ime bračnog druga koji je lišen poslovne sposobnosti može zaključiti njegov staratelj sa odobrenjem organa starateljstva.

Član 303

Bračni drugovi ne mogu ugovoriti primjenu prava druge države na svoje imovinske odnose.

Član 306

Imovina stečena radom lica u vanbračnoj zajednici koja je trajala duže vremena smatra se njihovom zajedničkom imovinom.

Na imovinske odnose vanbračnih drugova shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o imovinskim odnosima bračnih drugova.

Član 310

Kad u porodičnoj zajednici sa bračnim drugovima, odnosno vanbračnim drugovima žive njihova djeca i drugi srodnici koji rade na poljoprivrednom imanju ili zajednički vrše druge djelatnosti, ili na drugi način zajednički privređuju, imovina stečena u toku trajanja te zajednice je zajednička imovina svih članova porodične zajednice koji su učestvovali u njenom sticanju.

Član 313

Ako zakonom nije drukčije određeno, na imovinske odnose članova porodične zajednice iz člana 310 ovog zakona shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o imovinskim odnosima bračnih drugova.

Član 317

Postupak u vezi sa porodičnim odnosima hitan je ako se odnosi na dijete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo.

U postupku u vezi sa porodičnim odnosima iz stava 1 ovog člana tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor.

Postupak iz stava 1 ovog člana sud će, po pravilu, sprovesti na najviše dva ročišta.

Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od 15 dana od dana kada su tužba ili predlog primljeni u sudu.

Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 30 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

O naknadi troškova postupka u vezi sa porodičnim odnosima sud odlučuje po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti

Član 321

Revizija je uvijek dozvoljena u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 322

Postupak u bračnim sporovima pokreće se tužbom.

Postupak za sporazumni razvod braka pokreće se zajedničkim predlogom bračnih drugova (predlog za sporazumni razvod).

Ako jedan bračni drug podnese tužbu za razvod braka, a drugi najkasnije do zaključenja glavne rasprave izričito izjavi da ne osporava osnovanost tužbenog zahtjeva, smatraće se da su bračni drugovi podnijeli predlog za sporazumni razvod braka.

Član 323

Pravo na podizanje tužbe za razvod braka pripada bračnim drugovima. Ovo pravo ne prelazi na naslednike, ali naslednici tužioca mogu produžiti već započeti postupak u cilju dokazivanja osnovanosti tužbe.

Ako osnovanost tužbe bude dokazana, preživjeli bračni drug gubi pravo da naslijedi umrlog bračnog druga i pravo na koristi iz testamenta ili kod drugog raspolaganja za slučaj smrti.

Član 324

Za duševno oboljelog bračnog druga, odnosno lice nesposobno za rasuđivanje, tužbu za razvod braka može podnijeti njegov staralac samo po prethodnoj dozvoli organa starateljstva.

Član 326

U sporovima za razvod braka po tužbi jednog od bračnih drugova sprovodi se postupak posredovanja u skladu sa Zakonom o posredovanju i ovim zakonom.

Po prijemu tužbe sud će zakazati ročište i zatražiti od bračnih drugova da se odmah izjasne kojem posredniku se žele obratiti radi pokušaja mirenja, odnosno postizanja sporazuma o uređivanju pravnih posljedica razvoda braka.

Ako bračni drugovi ne postignu sporazum o posredniku njega će odrediti sud.

Član 327

Sud će bez odlaganja dostaviti posredniku tužbu, akt o njegovom određivanju za posrednika, imena i adrese bračnih drugova i podatke o zajedničkoj djeci, ako ih imaju.

Član 328

Posrednik će, u roku od osam dana od prijema akta o određivanju, pozvati bračne drugove, po pravilima o ličnom dostavljanju, da bez punomoćnika prisustvuju postupku mirenja u kome će pokušati da poremećene odnose razriješe bez konflikta i bez razvoda braka.

Član 329

Ako se bračni drugovi pomire smatraće se da je tužba povučena.

Član 330

Ako se jedan ili oba bračna druga, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu posrednika za mirenje, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da mirenje nije uspjelo i nastaviće se postupak posredovanja radi postizanja sporazuma bračnih drugova o vršenju roditeljskog prava poslije razvoda braka i sporazuma o podjeli zajedničke imovine.

Na sastanak radi postizanja sporazuma iz stava 1 ovog člana pozivaju se bračni drugovi i njihovi punomoćnici.

Član 331

Postupak posredovanja za pokušaj mirenja bračnih drugova mora se sprovesti u roku od mjesec dana od dana dostavljanja tužbe posredniku, a postupak posredovanja za postizanje sporazuma o posljedicama razvoda braka u roku od 60 dana od dana okončanja postupka mirenja.

Član 332

Posrednik je dužan da o uspjehu posredovanja obavijesti sud kojem je podnijeta tužba i da mu dostavi zapisnik o mirenju i zapisnik koji sadrži sporazum bračnih drugova o vršenju roditeljskog prava i o diobi zajedničke imovine, odnosno izjave bračnih drugova da sporazum nije postignut.

Član 333

Sporazum bračnih drugova o podjeli zajedničke imovina unosi se u izreku presude o razvodu braka.

Sporazum bračnih drugova o vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o razvodu braka, ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Član 334

Ako se jedan ili oba bračna druga, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu posrednika za postizanje sporazuma o vršenju roditeljskog prava i podjeli zajedničke imovine, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da posredovanje nije uspjelo i nastaviće se postupak po tužbi za razvod braka.

Član 336

U toku cijelog postupka za razvod braka sud je dužan da saraduje sa organima starateljstva i drugim stručnim službama koje se bave pitanjima braka i porodice, posebno kad bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu.

Član 337

Ročište za glavnu raspravu ne može se zakazati prije isteka roka od mjesec dana od dana neuspjelog mirenja ili od odluke suda da se mirenje neće preduzimati zato što je nemoguće ili zato što je skopčano s izuzetnim teškoćama.

Član 338

U toku postupka u bračnim sporovima sud može rješenjem odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja bračnom drugu, kao i za smještaj, po njegovom predlogu.

Žalba protiv rešenja iz stava 1 ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 340

Kad je postupak pokrenut predlogom bračnih drugova za sporazumni razvod braka ne ispituju se činjenice na kojima je predlog zasnovan, ali sud može odlučiti da se sprovede dokazni postupak, kao po tužbi za razvod braka, ako ocijeni da opravdani interesi zajedničke maloljetne djece zahtijevaju da se brak održi.

Ako predlagači imaju zajedničku djecu, sud može ispitivati činjenice i sprovoditi dokazni postupak o dijelu predloga bračnih drugova koji se odnosi na vršenje roditeljskog prava, ako dođe do uvjerenja da sporazum roditelja o ovim pitanjima ne pruža dovoljno garancije, da će interesi njihove maloljetne ili nesposobne djece biti ovim sporazumom u dovoljnoj mjeri zaštićeni.

Član 341

U bračnim sporovima tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a sa pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.

Zajednički predlog za sporazumni razvod braka mogu bračni drugovi povući do pravosnažnosti presude o razvodu braka.

Smatraće se da je predlog povučen i kad od predloga odustane jedan bračni drug.

U slučajevima iz st. 1 i 2 ovog člana, ako je povlačenje tužbe, odnosno zajedničkog predloga za sporazumni razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da se postupak obustavlja. Ovako će sud postupiti i kad je od predloga za sporazumni razvod braka odustao samo jedan od bračnih drugova.

Na način iz stava 3 ovog člana sud će postupiti i u slučaju smrti bračnog druga, čime se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u smislu člana 325 ovog zakona.

U bračnim sporovima odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno dejstvo kao povlačenje tužbe.

Član 342

Sud je dužan da presudom u bračnom sporu odluči o vršenju roditeljskog prava.

Presudom u bračnom sporu sud može odlučiti o ograničenju ili lišenju roditeljskog prava.

Član 343

Presuda kojom je brak razveden po predlogu bračnih drugova za sporazumni razvod braka, u dijelu o razvodu braka, može se pobijati samo zbog hitne povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je predlog dat u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Član 345

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva maloljetno dijete može podnijeti tužbu bilo pred sudom opšte mjesne nadležnosti bilo pred sudom na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište.

Pred sudom svog prebivališta, odnosno boravišta dijete može podnijeti takvu tužbu i poslije punoljetstva, ali samo ako tuženi nema prebivalište, odnosno boravište u Crnoj Gori.

Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju kad dijete podnosi tužbu zajedno sa drugim licem.

Član 351

U sporovima o očinstvu i materinstvu ne može se izreći presuda zbog propuštanja ni presuda na osnovu priznanja ili odricanja, niti se može zaključiti sudsko poravnanje.

Ako u sporu radi utvrđivanja očinstva tuženi prizna očinstvo postupak će se obustaviti, a sud će ovjereni prepis zapisnika sa izjavom o priznanju očinstva odmah dostaviti matičaru nadležnom za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih.

Član 353

Dijete može podnijeti tužbu u sporu za zaštitu svog prava i u sporu za vršenje roditeljskog prava pred sudom opšte mjesne nadležnosti ili pred sudom na čijem području ono ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 357

U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava sud je uvijek dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta.

Ako sud procijeni da u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje roditeljskog prava dijete kao stranka nije zastupano na odgovarajući način, dužan je da djetetu postavi privremenog zastupnika.

Ako sud utvrdi da je u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje roditeljskog prava stranka dijete koje je sposobno da formira svoje mišljenje, dužan je da:

- 1) se stara da dijete blagovremeno dobije sva obavještenja koja su mu potrebna;
- 2) dozvoli djetetu da neposredno izrazi svoje mišljenje i da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju u skladu sa godinama i zrelošću djeteta;
- 3) mišljenje djeteta utvrdi na način i na mjestu koje je u skladu sa njegovim godinama i zrelošću, osim ako bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom djeteta.

Član 358

Ako kolizijski staratelj ili privremeni zastupnik utvrdi da u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje, odnosno lišenje roditeljskog prava on zastupa dijete koje je sposobno da formira svoje sopstveno mišljenje, dužan je da:

- 1) se stara da dijete blagovremeno dobije sva obavještenja koja su mu potrebna;
- 2) djetetu pruži objašnjenje koje se tiče mogućih posledica akta koji on preduzima;
- 3) prenese sudu mišljenje djeteta, ako dijete nije neposredno izrazilo mišljenje pred sudom, osim ako bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom djeteta.

Član 363

Sporazum roditelja o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o vršenju roditeljskog prava, ukoliko sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Ako roditelji nijesu zaključili sporazum o vršenju roditeljskog prava ili sud procijeni da njihov sporazum nije u najboljem interesu djeteta, odluku o povjeravanju zajedničkog djeteta jednom roditelju, o visini doprinosa za izdržavanje od strane drugog roditelja i o načinu održavanja ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem donosi sud.

Kada sud donese odluku o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, a dijete se ne nalazi kod roditelja koji treba da vrši roditeljsko pravo, sud će narediti da se dijete odmah preda roditelju koji treba da vrši roditeljsko pravo.

Član 368

Kad sud utvrdi da roditelji ni pojedinačno ni zajednički nijesu u mogućnosti da podmire potrebe izdržavanja maloljetnog djeteta u visini predviđenoj ovim zakonom, obavještava o tome organ starateljstva, a po potrebi zastaje sa postupkom do isteka roka koji je ostavljen organu starateljstva za izjašnjavanje.

Organ starateljstva može u tom slučaju, u ime maloljetnog djeteta, da proširi tužbu za izdržavanje na druga lica koja su po zakonu dužna da daju izdržavanje. Ta lica se ne mogu protiviti proširenju tužbe.

Pravo na proširenje tužbe pod uslovima iz stava 2 ovog člana pripada i zakonskom zastupniku maloljetnog djeteta.

Ako se u daljem postupku utvrdi da ni drugi srodnici nijesu u mogućnosti da podmire potrebe izdržavanja djeteta, organ starateljstva preduzima potrebne mjere radi osiguranja sredstava za izdržavanje djeteta po propisima o socijalnoj zaštiti.

Član 369

U sporovima za izdržavanje maloljetne djece i djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo, kao i u drugim sporovima u kojima se po službenoj dužnosti odlučuje o izdržavanju ove djece, sud po službenoj dužnosti određuje privremene mjere radi davanja izdržavanja, ako u izdržavanju djeteta ne učestvuju oba roditelja sa odgovarajućim doprinosom.

U sporovima za zakonsko izdržavanje punoljetnih sposobnih lica sud može odrediti privremene mjere za njihovo izdržavanje samo na zahtjev tražioca izdržavanja.

Privremene mjere iz st. 1 i 2 ovog člana sud određuje ako se učine vjerovatnim činjenice od kojih zavisi pravo na izdržavanje, a u sporovima za utvrđivanje očinstva, odnosno materinstva i ako se učini vjerovatnim da je tuženi otac djeteta, odnosno da je tužena majka djeteta.

Član 370

Organ starateljstva dužan je na zahtjev suda da prikupi sve podatke važne za donošenje sudske odluke o izdržavanju.

U sporovima u kojima se odlučuje o zakonskom izdržavanju maloljetne djece i djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo postupak se sprovodi po odredbi člana 366 ovog zakona.

Član 376

U postupku izvršenja i obezbjeđenja odluke o zaštiti prava utvrđenih ovim zakonom primjenjuju se odredbe Zakona o izvršnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno.

Crna Gora

Organ državne uprave nadležan za oblast na koju se propis odnosi/donosilac akta

Ministarstvo pravde

Naziv propisa	Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona	
Klasifikacija propisa po oblastima i podoblastima uređivanja	oblast	podoblast
	III. PRAVOSUDE	građansko zakonodavstvo
Klasifikacija po pregovaračkim poglavljima Evropske Unije	poglavlje	potpoglavlje
	24 Sloboda i bezbjednost	Saradnja u građanskim stvarima
Ključni termini - eurovok deskriptori	prava djeteta, zabrana tjelesnog kažnjavanja,	

Crna Gora
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Broj: 03/1/2- 1/19/2

Podgorica, 22. II 2016.

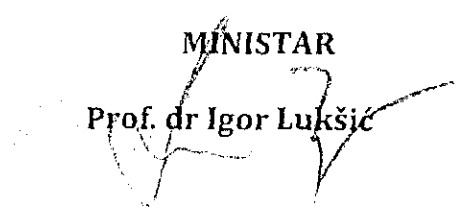
MINISTARSTVO PRAVDE

Dopisom broj 01-1586/16 od 22. februara 2016. tražili ste mišljenje o usklađenosti **Predloga zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona** s pravnom tekovinom Evropske unije, saglasno članu 40 stav 1 alineja 2 Poslovnika Vlade.

Nakon upoznavanja sa sadržinom propisa, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je saglasno s navedenim u ocjeni usklađenosti propisa s pravnom tekovinom Evropske unije.

MINISTAR

Prof. dr Igor Lukšić

**IZJAVA O USKLAĐENOSTI NACRTA/PREDLOGA PROPISA CRNE GORE S PRAVNOM
TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE**

Identifikacioni broj Izjave		MP-IU/PZ/16/01
1. Naziv nacrt/predloga propisa		
- na crnogorskom jeziku	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona	
- na engleskom jeziku	Proposal for the Law on amendments to the Family law	
2. Podaci o obrađivaču propisa		
a) Organ državne uprave koji priprema propis		
Organ državne uprave	Ministarstvo pravde	
- Sektor/odsjek	Direktorat za pravosuđe	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	Marina Miranović, načelnik Direkcije za građansko zakonodavstvo tel. 407 506, e-mail. marina.miranovic@mpa.gov.me	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	Nataša Novaković, samostalni savjetnik tel. 407 516, e-mail. natasa.novakovic@mpa.gov.me	
b) Pravno lice s javnim ovlaštenjem za pripremu i sprovođenje propisa		
- Naziv pravnog lica	/	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
3. Organi državne uprave koji primjenjuju/sprovode propis		
- Organ državne uprave	organi državne uprave, sudovi	
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)		
a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis		
Glava VII, Pravda, sloboda i bezbjednost, član 80 Jačanje institucija i vladavina prava		
b) Stepen ispunjenosti obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
	☒	ispunjava u potpunosti
	☐	djelimično ispunjava
	☐	ne ispunjava
c) Razlozi za djelimično ispunjenje, odnosno neispunjenje obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
/		
5. Veza nacrt/predloga propisa s Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG)		
- PPCG za period	2016-2018	
- Poglavlje, potpoglavlje	Poglavlje 24 Pravda, sloboda, bezbjednost, 2 Planovi i potrebe 2. 2 Zakonodavni okvir, A) Migracije	
- Rok za donošenje propisa	2016/1	
- Napomena		
6. Usklađenost nacrt/predloga propisa s pravnom tekovinom Evropske unije		
a) Usklađenost s primarnim izvorima prava Evropske unije		
12012P024		
Povelja Evropske unije o osnovnim pravima, Glava III Jednakost, član 24, Prava djeteta / Charter of fundamental rights of the European Union, Chapter III Equality, Article 24, Rights of Child		
Potpuno usklađeno/fully harmonized		
b) Usklađenost sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije		
32003L0086		

Direktiva Savjeta 2003/86/EZ od 22. septembra 2003 godine o pravu na spajanje porodice / Council Directive 2003/86/EC of 22 September 2003 on the right to family reunification OJ L 251, 03.10.2003

Potpuno usklađeno/ Fully harmonized

32008L0052

Direktiva 2008/52/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21 maja 2008. o pojedinim aspektima posredovanja u građanskim i privrednim stvarima / Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, OJ L 136/3, 24.5.2008.

Potpuno usklađeno/ Fully harmonized

c) Usklađenost s ostalim izvorima prava Evropske unije

Ne postoji izvor prava EU ove vrste sa kojim bi se predlog propisa mogao uporediti radi dobijanja stepena njegove usklađenosti.

6.1. Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost nacrtu/predloga propisa Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti

/

7. Ukoliko ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije s kojima je potrebno obezbijediti usklađenost konstatovati tu činjenicu

/

8. Navesti pravne akte Savjeta Evrope i ostale izvore međunarodnog prava korišćene pri izradi nacrtu/predloga propisa

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama sa Protokolom br. 12 iz 2000. godine	European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms; and Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2000
Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici	Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence
Konvencija UN o pravima djeteta	Convention UN on the Rights of the Child
Evropska konvencija o usvajanju djece (Revidirana) od 27. novembra 2008.godine	European Convention on the Adoption of Children (Revised) on 27 November 2008
Smjernice Komiteta ministara Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djeteta od 17. novembra 2010 godine	Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice, Committee of Ministers on 17 November 2010
Preporuka 1639 (2003) o porodičnoj medijaciji i ravnopravnosti polova	Recommendation 1639 (2003) Family mediation and equality of sexes
Preporuka Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope 1798 (2007) o poštovanju načela rodne ravnopravnosti u građanskom pravu	Recommendation 1798 (2007) Respect for the principle of gender equality in civil law
Preporuka 1(98) o porodičnoj medijaciji	Recommendation R. No. (98)1 on family mediation
Zaključni stavovi Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW) od 6. oktobra 2011 godine	Concluding Observations of the CEDAW Committee for the Elimination of Discrimination against Women

Opšti komentar Komiteta za prava djeteta br. 4 (2003) Zdravlje djece i razvoj u kontekstu konvencije o zaštiti prava djeteta	General Comment (Committee for the Rights of the Child) No. 4 (2003): Adolescent Health and Development in the Context of the Convention on the Rights of the Child;
Opšti komentar Komiteta za prava djeteta br. 5 (2003) koji se odnosi na opšte mjere za implementaciju konvencije o zaštiti prava djeteta	General Comment (Committee for the Rights of the Child) No. 5 (2003) General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child;
Opšti komentar Komiteta za prava djeteta br. 8 (2006) koji se odnosi na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i ostalih okrutnih i ponižavajućih oblika kažnjavanja	General Comment (Committee for the Rights of the Child) no. 8 (2006) of the Committee on the Rights of the Child on the protection against corporal punishment and other cruel and degrading forms of punishment
Opšti komentar Komiteta za prava djeteta br. 12 (2009) koji se odnosi na pravo djeteta da bude saslušano	General comment (Committee for the Rights of the Child) No. 12 (2009): The right of the child to be heard)
Opšti komentar Komiteta za prava djeteta br. 13 (2011) koji se odnosi na pravo djeteta na zaštitu od svih oblika nasilja	General comment (Committee for the Rights of the Child) No. 13 (2011) The right of the child to freedom from all forms of violence
Opšti komentar Komiteta za prava djeteta br. 14 (2013) koji se odnosi na pravo djeteta da njegovi ili njeni interesi budu od prvenstvenog značaja	General Comment (Committee for the Rights of the Child) no. 14 (2013) on the rights of the child for his or her interests to be of primary importance
Načela evropskog porodičnog prava u odnosu na roditeljstvo	Principles of european family law regarding parental responsibilities
9. Navesti da li su navedeni izvori prava Evropske unije, Savjeta Evrope i ostali izvori međunarodnog prava prevedeni na crnogorski jezik (prevode dostaviti u prilogu)	
Navedeni izvori prava EU i međunarodnog prava su prevedeni na crnogorski jezik.	
10. Navesti da li je nacrt/predlog propisa iz tačke 1 Izjave o usklađenosti preveden na engleski jezik (prevod dostaviti u prilogu)	
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona preveden je na engleski jezik.	
11. Učešće konsultanata u izradi nacrt/predloga propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti	
U izradi Predloga zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona učestvovala je Nevena Petrušić, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu, konsultant Unicefa.	
Potpis / ovlašćeno lice obrađivača propisa	Potpis / ministar vanjskih poslova i evropskih integracija
Datum: 18.02.2016. godine	Datum:

Prilog obrasca:

1. Prevod nacrt/predloga propisa na engleskom jeziku (ukoliko postoji)

CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
ПОДГОРИЦА

Prethodno	3. 12. 15	Prethodno	
Opis		Opis	
03-12611/15			

Broj: 02-03-15043/1

Podgorica, 02. decembar 2015. godine

MINISTARSTVO PRAVDE
-n/r ministra, g-dina Zorana Pažina -

Poštovani gospodine Pažin,

Na osnovu Vašeg akta, broj: 03-12611/15 od 16. novembra 2015. godine, kojim se traži mišljenje na *Predlog zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst Predloga zakona i pripremljeni Izvještaj o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Na osnovu uvida u dostavljeni tekst i Izvještaj o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, utvrđeno je da za sprovođenje ovog Zakona nije potrebno obezbjediti dodatna finansijska sredstva u budžetu Crne Gore. Potrebna sredstva za implementaciju ovog propisa predviđena su Budžetom za 2015. godinu i to u okviru potrošačke jedinice Sudstvo.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija daje saglasnost na *Predlog zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona*.

S poštovanjem,

MINISTAR
dr. Radoje Žugić

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ

MINISTARSTVO PRAVDE

NAZIV PROPISA

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona

1. Definisane probleme

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Ključni razlog zbog kojeg se pristupilo izmjenama i dopunama Porodičnog zakona proizilazi iz potrebe ispunjenja obaveza predviđenih Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, i u cilju poštovanja strateških smjernica predviđenih Strategijom reforme pravosuđa 2014-2018.godine. Takođe, dosadašnja primjena Porodičnog zakona pokazala je da pojedina zakonska rješenja nijesu u potpunosti usklađena sa savremenim konceptom prava djeteta i međunarodnim standardima u ovoj oblasti, kao i da postojeća rješenja nijesu u potpunosti usklađena sa standardima pravičnog suđenja, utvrđenim Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i sloboda i praksom Evropskog suda za ljudska prava, posebno imajući u vidu da pravo na pristup pravdi i pravično suđenje pripada i djeci u svim njegovim komponentama.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navedi usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona doprinijeće poboljšanju postojećih rješenja kada je u pitanju položaj i prava djeteta, u smislu davanja većeg obima prava djeci, stavljanje u obavezu državi da poštuje i unaprjeđuje prava djeteta i povećanje stepena zajedničke odgovornosti roditelja za podizanje vaspitanje i osposobljavanje djece za samostalni život i zaštita njihovih interesa i dobiti. Donošenje ovog zakona u skladu je sa ciljevima predviđenim Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 24 -Pravda, sloboda i bezbjednost i Strategijom reforme pravosuđa u Crnoj Gori za period 2014- 2018 i Programom rada Vlade za 2016. godinu.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Obaveza donošenja ovog propisa propisana je Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 24, Strategijom reforme pravosuđa 2014-2018. godine i Programom rada Vlade za 2016. godinu.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerovatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektno.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima)
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti,
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija;
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Primjena ovog Predloga zakona neće izazvati troškove za građane i privredu i nema uticaja na biznis barijere.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?;
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? *Obrazložiti*;
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? *Obrazložiti*;
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?;
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze?;
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?;
- *Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda*;
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? *Obrazložiti*;
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?;
- Da li su dobijene primjedbe implementirane u tekst propisa? *Obrazložiti*.

Potrebna sredstva za implementaciju ovog propisa predviđena su Budžetom za 2015. godinu i to u razdjelima budžeta za Sudstvo.

Implementacijom ovog propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze, a usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- *Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertiza i ako da, kako*;
- *Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili cilijane konsultacije)*;
- *Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni, Obrazložiti*

U toku izrade Predloga zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona angažovana je ekspertska/konsultantska podrška. Prof.dr.Nevene Petrušić, profesora Pravnog fakulteta, Univerziteta u Nišu i konsultanta UNICEF-a.

U julu 2015. godine Ministarstvo pravde je objavilo javni poziv za učešće u raspravi na internet stranici ministarstva i portalu e-uprave.

U okviru javne rasprave, predlozi, sugestije i komentari dostavljani su elektronskim putem i na drugi način.

7: Monitoring i evaluacija

- *Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?*
- *Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?*
- *Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?*
- *Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?*

Nema potencijalnih prepreka za implementaciju ovog propisa.

Ministarstvo pravde je zaduženo za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa.

Podgorica,
16.11.2015. godine

